

Son Osmanlı-Avusturya Mücadelesinde Değişen Dengeler ve Zıştovi Antlaşması*

Changing Balances During The Last Ottoman-Austria Conflict and The Treaty Of Sistova

Zülfiye KOÇAK**

Öz

Osmanlı diplomasisine Beç ya da Nemçe olarak geçen Avusturya ile olan fiili ilişkiler 1526 Mohaç Meydan Savaşı ile başlamış ve 1791 Zıştovi Antlaşması ile sona ermiştir. Bu antlaşma iki ülke arasındaki çatışmalı ilişkileri önemli oranda sonlandırmış ve daha uzun vadeye yayılan dostluk ilişkilerinin bir anlamda başlangıcını oluşturmuştur.

Bu çalışmada 1787-1792 Osmanlı Rus ve Avusturya savaşının nedenleri ile bu savaş sonucunda Avusturya'ya imzalanan Zıştovi Antlaşması ele alınmıştır. Çalışmanın ana kaynaklarını Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan belgeler ile Londra Parlamento Arşivi'nde bu antlaşmaya dair tutulan kayıtlar oluşturmaktadır. Her iki arşivde bulunan kayıtlar karşılaştırılarak durumun farklılaşmış farklılaşmadığından hareketle Osmanlı-Avusturya tarihsel ilişkilerinin bir kesiti değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Avusturya, Zıştovi Antlaşması, Prusya, İttifak.

Abstract

Ottoman empire's actual relationship Austria, which was referred to as Beç or Nemçe in Ottoman diplomatic correspondence, began with Mohaç War of 1526 and lasted until The Treaty of Sistova in 1791. Zistovi Agreement ended the period of conflict between the two states and led to the beginning of a long-term friendly relationship.

This study will look at the causes of 1787-1792 Ottoman, Russian and Austrian War and Zistovi Agreement signed at the end of this war. The sources for this study are from General Directorate of State Archives of the Republic of Turkey and London Parliamentary Archives. This study aimed to compare the documents in both archives with respect to historical relationship between the Ottoman and the Austrians.

Key words: Ottoman Empire, Austria, The Treaty of Sistova, Prussia, Allies

GİRİŞ

Osmanlı Devleti ile Avrupa devletleri arasındaki ilişkiler tarihsel süreç içerisinde değişiklik göstermiş, aynı tarihsel süreçte de farklı ülkelerle farklı ilişkilerin sürdürüldüğü bir tarzda ilerlemişti. Aslında aynı coğrafyanın aynı yerlerinde farklı kültürlerin değişik zamanlarda bir araya gelmesinin sonucu olarak değer-

* Makale Geliş Tarihi: 13.03.2017, Kabul Tarihi:11.04.2017

** Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü,
E-posta: zkocak@beu.edu.tr

gazi

Akademik Bakış

261

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

lendirilebilecek bu ilişkiler başlangıçta Avrupa devletleri için çok fazla önemsenmemişti. Osmanlıların 1353 yılında Rumeli'ye ayak basmasından 1389 Kosova Meydan Muharebesi'ne kadar geçen süreç¹ böyle bir süreçti. Ancak Kosova Meydan Muharebesi'nde Avrupalıların müttefik orduları Osmanlılar karşısında yenilince onları durdurmak amacıyla Haçlı Seferleri düzenlemişlerdi. Bu dönemde Avusturya'nın Haçlı Seferleri'ne askeri destek sunması dışında Osmanlı ile ilişkileri yok denecek kadar azdı.²

Macarlar, Kosova Meydan Muharebesi'nden sonra yeni bir Haçlı Seferi düzenlemişlerdi. 1396 yılında Niğbolu'da yapılan bu sefer beklenenin aksine yenilgiyle sonuçlanmıştı. Avusturya kuvvetleri, 1444 Varna³ ve 1448 II. Kosova⁴ muharebelerine katılmalarına rağmen Osmanlılar tarafından ağır yenilgiye uğratılmışlardı.⁵ 1526 Mohaç Meydan Muharebesi'nin etkileri kısa sürede bütün Avrupa'yı geçip iki süper güç arasındaki gerçek bir düellonun başlangıcını oluşturmuştu.⁶ Bu muharebeyle başlayan Osmanlı-Avusturya ilişkileri, siyasi ve diplomatik açıdan üç dönemde incelenebilir.⁷ İlk dönem, Mohaç Meydan Muharebesi'nden Zitvatoruk Antlaşması'na (1606) kadar devam etmektedir. Bu dönemde Osmanlı Devleti her bakımdan Avusturya'dan daha üstündü. İkinci dönem Zitvatoruk Antlaşması'ndan, Karlofça Antlaşması'na (1699) kadar geçen zamanı kapsayıp bu dönemde her iki tarafın diplomatik ve hukuksal eşitliği söz konusuydu.⁸ Zira bu antlaşmayla her iki devletin top-

- 1 Osmanlıların Rumeli'ye geçişleri ve Kosova Savaşı hakkında bkz. Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't- Tevârih*, C.I, (haz. İsmet Parmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul 1974, s.85-19; Enveri, *Düsturnâme*, (nşr. M. H. Yınanç), İstanbul 1928, s.85-87; Mevlânâ Mehmed Neşrî, *Cihânnümâ*, (haz. Necdet Öztürk), Çamlıca Basım Yay., İstanbul 2008, s.81-137; Oruç Beğ, *Oruç Beğ Tarihi*, (haz. Necdet Öztürk), Çamlıca Basım Yay., İstanbul 2008, s.18-30; M. Feridun Emecen, "Kosova Savaşları", *D/İA*, C.26, Ankara 2002, s.221-224; M. Feridun Emecen, "I. Kosova Savaşı'nın Balkan Tarihi Bakımından Önemi", *Kosova Zaferi'nin 600. Yıldönümü Sempozyumu 26 Nisan 1989*, Ankara 1992, s.35-44; M. Feridun Emecen, *Osmanlı Klasik Çağında Siyaset*, Timaş Yay., İstanbul 2011, s.303-317.
- 2 Ali İbrahim Savaş, "Osmanlı Devleti İle Habsburg İmparatorluğu Arasındaki Diplomatik İlişkiler", *Türkler*, IX, (ed. Güler Eren), Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s.555-556; Ali İbrahim Savaş, "XVIII. Asırda Osmanlı Avusturya İlişkileri", *Askerî Tarih Bülteni*, Sayı:32, Yıl:17, Ankara 1992, s.24; Yusuf Yıldız, *Osmanlı-Habsburg İlişkileri Kânûnî,-Şarhken-Busbecq*, TTK Yay., Ankara 2013, s.41-44.
- 3 Varna Savaşı hakkında bkz. Âşıkpaşazade, *Âşıkpaşazade Tarihi*, (haz. Kemal Yavuz, Yekta Saraç), K Kitaplığı Yay., İstanbul 2003, s.207-208; *Gazavât-ı Sultan Murâd b. Mehmed Hân*, (nşr. Halil İnalçık, Mevlûd Oğuz), TTK Yay., Ankara 1989, s.55-56; Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't-Tevarîh*, C.II, (haz. İsmet Parmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1992, s.215-223; Colin İmber, *Varna Savaşı*, (çev. Ayda Arel), Kitap Yay., İstanbul 2007.
- 4 II. Kosova Savaşı hakkında bkz. Âşıkpaşazade, *Âşıkpaşazade Tarihi*, s.212-219; Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't-Tevarîh*, C.II, s.237-244.
- 5 Uğur Kurtaran, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasi İlişkileri", *Tarih Okulu Dergisi*, Mart 2014, Yıl:7, Sayı: XVII, s.394.
- 6 Özlem Kumrular, *Yeni Belgeler Işığında Osmanlı-Habsburg Düellosu*, Kitap Yay., İstanbul 2011, s.56; Geza David, "Budın", *D/İA*, C.6, İstanbul 1992, s.345.
- 7 Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali İbrahim Savaş, *Osmanlı Diplomasisi*, 3F Yay., İstanbul 2007, s.18-38.
- 8 Emecen, a.g.e., s.115-116.

Gözy

rak bütünlüğü ve sınır dokunulmazlığı ilkelerini kabul etmelerinin⁹ nedeni eşitlik durumundan kaynaklıdır. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin daha önce Avusturya'ya karşı kazandığı diplomatik saygınlık ve psikolojik üstünlük sona ermişse de¹⁰ Osmanlı'nın askeri üstünlüğü hâlâ devam etmekteydi.¹¹ Üçüncü dönem, Osmanlı Devleti'nin neredeyse bütün Macaristan, Transilvanya, Mora ve Azak taraflarındaki hâkimiyetini kaybettiği Karlofça Antlaşması'ndan¹² Zıştovi Antlaşması'nın imzalanmasına kadar devam etmiştir ki bu dönemde bütün dengeler değişmiş ve Avusturya, Osmanlıdan daha üstün hale gelmişti. Daha önceleri ilişkileri dikte ettiren Osmanlı Devleti, bu politikasını terk ederek yerine savunma ve diplomasi politikasını hayata geçirmiştir.¹³

Bu çalışma, Osmanlı-Avusturya ilişkilerinin dönemsel kırılmalarından biri olarak nitelendirilebilecek Zıştovi Antlaşması'na giden süreci irdelemeyi, bu sürecin öncülleri olan tarihsel arka planı göz önüne alarak antlaşma öncesi ve sonrası ilişkilerin nasıl şekillendiğini anlamayı hedeflemektedir. Bilindiği üzere tarih yazımı önemli oranda belgesel okumalar üzerine şekillenir. Bu belgesel okumalar bazen teyide ihtiyaç duyar ki bu durumda belgelerin karşılaştırılması dönemin sağlamlasını yapmak için önemli bir araca dönüşür. Bu çalışma Zıştovi Antlaşması maddelerinin İngiliz ve Osmanlı belgelerinde karşılaştırmasını yapmaya yönelerek, farklı arşiv belgelerinde durumun değişip değişmediğini anlama amacına dönüktür. Daha açık ifadeyle amaç; hem Osmanlı hem İngiliz arşiv belgelerinde Zıştovi Antlaşması maddelerinin nasıl yer aldığından hareketle Osmanlı-Avusturya tarihsel ilişkiler seyrinin bir kesitini değerlendirmektir. Bu yüzden bu çalışmada; öncelikle Osmanlı-Avusturya ilişkilerinin neden gerginleştiği açıklanmış, ardından her iki arşiv belgelerinde Zıştovi Antlaşması maddelerinin farklılıklar içerip içermediği irdelenmiş ve

- 9 Jovan Pešalj, "Early 18-Century Peacekeeping: How Habsburgs And Ottomans Resolved Several Border Disputes After Karlowitz", *Empires and Peninsulas, Southeastern Europe between Karlowitz and the Peace of Adrianople 1699-1829*, (ed. Palamen Mitev vd.), Berlin 2010, s.29.
- 10 Türkan Polatçı, Alican Batmaz, "Doğu-Batı İmajı Gölgesinde Konstantinopolis ve Beç: XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı-Habsburg İlişkileri", *Gazi Akademik Bakış*, C.6, Sayı:12, Ankara 2013, s.64.
- 11 Osmanlılar, Avusturya'nın askeri bakımdan kendilerinden üstün olduğunu düşünmekteydiler. Bkz. M.A.Petr Stepanek, "Zitvatoruk (1606) ve Vasvar (1664) Antlaşmaları Arasında Orta Avrupa'da Osmanlı Siyaseti", *Türkler*, (ed. Hasan Celal Güzel vd.), Yeni Türkiye Yay., C.9, Ankara 2002, s.731.
- 12 Ayrıntılı bilgi için bkz. Sergey Goryanof, *Rus Arşiv Belgelerine Göre Boğazlar ve Şark Meselesi*, (haz. Ali Ahmetbeyoğlu, İshak Keskin), Ötüken Yay., İstanbul 2006, s.11-12; Abdulkadir Özcan, "Karlofça Antlaşması", *DİA*, C.24, İstanbul 2001, s.504-507; Monika Molnar, "Karlofça Antlaşması'ndan Sonra Osmanlı-Habsburg Sınırı (1699-1701)", *Osmanlı*, (ed. Güler Eren), C.I, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s.472-479; Antlaşmanın taşra ve yerel yöneticiler tarafından nasıl algılandığı hakkında bkz. Pešalj, a.g.m., s.29-42; Maria Baramova, "Seen Through Zedlers Eyes: The 18.Century Habsburg-Ottoman Conflict and the Early Modern Encyclopaedic Knowledge", *Empires and Peninsulas*, s.101.
- 13 Kemal Çiçek, "II. Viyana Kuşatması ve Avrupa'dan Dönüş (1683-1703)", *Türkler*, (ed. Hasan Celal Güzel vd.), Yeni Türkiye Yay., C.9, Ankara 2002, s.759; Savaş, "Osmanlı Avusturya İlişkileri", s.24-30; Savaş, "Diplomatik İlişkiler", s.555; Kurtaran, a.g.m., s.395; Osmanlı-Avusturya ilişkileri hakkında bkz. Kemal Beydilli, "Avusturya", *DİA*, C.4, İstanbul 1991, s.174-177; Polatçı, Batmaz, a.g.m., s.64-66.

Gazi

Akademik
Bakış

263

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

son olarak da Osmanlı-Avusturya ilişkilerinin bu antlaşmadan sonra nasıl bir seyir izlediği değerlendirilmiştir.

I-XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'ne Karşı Avusturya-Rusya İttifakı

Osmanlı Devleti'ne karşı 1527 yılında başlayan Avusturya-Rusya dayanışması 1726 yılında Rusya'nın Viyana İttifakı'na girmesiyle resmi boyut kazanmış ve zamanla daha da ileriye taşınmıştı.¹⁴ Rus çaricesi II. Katerina, Osmanlı Devleti'ne karşı tasarladığı planları hayata geçirmenin yolunun Avusturya ile ortak hareket etmekten geçtiğini düşünmekteydi.¹⁵ Ancak Yedi Yıl Savaşları'nın bitkinliğinden sonra Avusturya, Osmanlı'ya karşı dostluk politikasını resmen açıklamıştı.¹⁶ Dış politika konusunda zamanla inisiyatif alan Maria Theresa'nın oğlu Josef¹⁷ ülkesinin Güneydoğu Avrupa politikasını değiştirerek 30 Mayıs 1780 tarihinde II. Katerina ile Mohilev'de bir araya geldi.¹⁸ Yapılan görüşmede herhangi bir plan tanımlanamasa da Josef, Katerina'nın güvenini kazanmayı başarmış ve iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesine zemin hazırlamıştı. Maria Teresa bu duruma çok sert karşı çıktı zira ona göre Avusturya Constantinopol'ün duvarlarını geçse bile bu durum ona hiçbir şey kazandırmayacak aksine onu tüketecekti.¹⁹ Maria Teresa'nın 29 Kasım 1780 tarihinde ölmesinden sonra Josef, Rusya ile ilişkilerinde daha rahat hareket etme olanağı bulmuş ve Sultan Abdülhamid'e tahta çıktığını haber vererek aslında Osmanlı'ya karşı Avusturya politikasında yeni bir dönemin başladığının sembolik bir mesajını vermişti. 1781 yılı boyunca iki lider arasındaki yoğun mektuplaşmaların ardından *Grek Projesi* adıyla anılacak bildiri Katerina tarafından hazırlanıp 10 Eylül 1782 tarihinde Josef'e gönderildi. Bu bildirin temelinde Osmanlıların Avrupa'dan atılması ve ganimetlerin güçler dengesini bozmayacak şekilde paylaşılması vardı.²⁰ Josef, resmi olarak projeyi reddetmedi ancak 13 Kasım 1782'de Katerina'ya

14 Bu çalışmadaki Osmanlı Devleti'ne Karşı Avusturya-Rusya İttifakı ile ilgili bilgilerin bir kısmı "1787-1792 Osmanlı Rus Savaşında Değişen Dengeler ve Yaş Antlaşması" *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXXII / 2, 2017, s. 459-490 adlı çalışmadan alınmıştır; Rusya-Avusturya ittifakı hakkında bkz. Iskxa Schwarcz, "The Loyal Ally: Russian Troops in the Army of Eugene of Savoy as a Historical Problem", *Empires and Peninsulas*, s.43-50.

15 Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914*, Timaş Yay., İstanbul 2013, s.24-27.

16 Serhat Kuzucu, "XVIII. Yüzyıl Son Çeyreğinde Osmanlı Avusturya Siyasi İlişkileri ve Zıstovi Antlaşması (II. Josef ve II. Leopold Dönemi)", *History Studies International Journal of History*, C.4, Özel Sayı, Yıl:2012, s.252-253; Boro Bronza, "The Habsburg Monarchy and The Projects for Division of the Ottoman Balkans 1771-1788", *Empires and Peninsulas*, s.51.

17 Stephen J. Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler* (çev. Ertürk Demirel), Dost Kitapevi, Ankara 2004, s.243.

18 Grigorii Aleksandrovich Potemkin, *Memoirs of The Life of Prince Potemkin*, London 1812, s.44; *Katerina Tarihi*, (haz. Mehmet Mercan), Ankara 2010, s.151; Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.VI, (çev. Nilüfer Epçeli), Yeditepe Yay., İstanbul 2011, s.178; Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.V, (çev. Nilüfer Epçeli), Yeditepe Yay., İstanbul 2005, s.35.

19 Bronza, a.g.m., s.53-54.

20 Ganimetlerin dağılımı hakkında bkz. Stanford J. Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, C.I (çev. Mehmet Harmancı), E Yay., İstanbul 2008, s.314; Rifat Uçarol, "1787-1791,1792 Osmanlı-Rus, Avusturya Savaşları ve Sonuçları", *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, C.XI,

yazdığı cevapta isteklerini açıkça ifade etti. Bu istekleri dikkate alan Katerina, yeni bir plan hazırladı, böylece iki ülke arasındaki ilişkiler daha da yakınlaştı.²¹ Bu durumdan güç alan Katerina, önceden planladığı seyahati için 1787 yılı kışında harekete geçti. Josef'le birlikte Kırım'dan özellikle de Karadeniz'deki yeni Rus limanlarından "Bizans'a giden yol" yazılı zafer taklarının altından geçerek yeni Rus üstlerini ziyaret etti.²² 12 Ekim 1787 tarihinde Avusturya baş tercümanı, Kerson'da yapılacak görüşmeyi Osmanlı'ya haber vermişti. Bu haber Osmanlı tarafından şüpheyle karşılanmış ve Avusturya'nın Rusya ile ortak hareket edeceğine dair verilen bir mesaj olarak algılanmıştı.²³ Çünkü 30 Eylül 1788'de Boğdan Voyvodası Aleksandır'ın, Avusturya'nın Osmanlı hududuna asker sevk ettiği bilgisi gelmişti.²⁴

Kerson'da yapılan görüşmeye her iki devletin İstanbul elçileri Bulgakov ve Herbert de katılmıştı. Elçiler, Türklerin Hanya'da ve Rodos'ta Rus konsoloslarına saldırdıkları ve Turla Nehri ağzında bir filo beklettikleri haberlerini götürmüşlerdi. Giden haberler üzerine her iki devlet, Osmanlı Devleti'ni parçalamaya yönelik hazırladıkları projelerine son şeklini verdi.²⁵

II- 1787- 1792 Osmanlı-Rus ve Avusturya Savaşları

Ruslar, Kerson'da netleştirdikleri taleplerini Osmanlı Devleti'ne bildirmişlerdi.²⁶ Bu talepler, Osmanlı Devleti açısından oldukça zorlayıcıydı. Savaşa taraftar olan sadrazam Yusuf Paşa ve yandaşları, şeyhülislamdan aldıkları fetva ile savaşa taraftar olmayan I. Abdülhamid'i ikna ederek Rusya'ya savaş ilanını sağladılar.²⁷ Savaş kararının verilmesiyle İstanbul'daki Rus elçisi Yedikule'ye hapsedilmiş ve tarafların alışverişlerinin kesildiği bildirilmişti.²⁸

Çağ Yay., s.221-222; Alfred Ramboud, *Russia*, Vol:II, (Translated by Leonora B. Lang), New York 1900, s.113-114; Glaby Scott Thomson, *Catherina The Great and The Expansion of Russia*, London 1947, s.178-181; Ali Kemal Meram, *Türk-Rus İlişkileri Tarihi*, Kitap Yay., İstanbul 1969, s.141; Haluk F. Gürsel, *Tarih Boyunca Türk- Rus İlişkileri*, Ak Yay., İstanbul 1968, s.60; Bronza, a.g.m., s.53-55; Geoffrey Hosking, *Rusya ve Ruslar Erken Dönemden 21. Yüzyıla*, İletişim Yay., İstanbul 2011, s.323-324; Kezban Acar, *Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne Rusya*, İletişim Yay., İstanbul 2014, s.198.

21 Bronza, a.g.m., s.55-56.

22 Virginia H. Aksan, *Kuşatılmış Bir İmparatorluk Osmanlı Harpleri 1700-1870*, (çev. Gül Çağalı Güven), İş Bankası Yay., İstanbul 2017, s.172; Ü. Filiz Bayram, "Enverî Târîhi: Üçüncü Cild (Metin ve Değerlendirme)", İstanbul Ün., SBE, İstanbul 2014, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s.236.

23 BOA, HAT, 1442/59262 (29 Z 1201/12 Ekim 1787); Benzer bilgi İsveç elçisinin taktirinde de mevcuttur. Bkz. BOA, İE, HR, 19/1700 (29 Z 1201/12 Ekim 1789).

24 BOA, HAT, 1430/58564 (19 Z 1202/30 Eylül 1788).

25 Jorga, a.g.e., s.56-58.

26 Taleplerin ayrıntıları için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/1, TTK Yay., Ankara 1988, s.501; Meram, a.g.e., s.138-142; Jorga, a.g.e., s.56-58.

27 BOA, C. HR, 136/6759 (10 Za 1201/24 Ağustos 1787); BOA, C. HR, 185/9234 (29 Za 1201/7 Eylül 1787); Netâyic'ül-Vukuât'da padişahın ister istemez savaş kararını onaylamak durumunda kaldığı belirtilmişti. Bkz. Mustafa Nuri Paşa, *Netâyic'ül-Vukuât*, IV, İstanbul 1307, s.16-18.

28 BOA, C. HR, 14/687 (8 Za 1201/22 Ağustos 1787 Bozcaada kadılığına yazılan ilam); Bayram, a.g.t., s.287-289; *Katerina Tarihi*, s.170-172.

Gazi

Akademik
Bakış

265

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

Osmanlı Devleti Rusya'ya harp ilan ettikten yaklaşık altı ay sonra 9 Şubat 1788 tarihinde Avusturya orta elçisi Herbert, Rusya ile olan ittifaklarına binaen Osmanlı Devleti'ne harp ilan edileceğini bildirmişti.²⁹ Osmanlı Devleti, bu tavır karşısında şaşkınlığa uğramışsa da kısa sürede Avusturya'ya savaş ilan etmiş³⁰ ve Avrupa devletlerine beyannameler göndererek durumu vefasızlık ve fırsatçılık olarak değerlendirmişti.³¹

Rusya ve Avusturya ile yapılacak olan savaşta Serdar-ı Ekrem Yusuf Paşa'nın Avusturya cephesine, İsmail Seraskeri Şahin Ali Paşa'nın Rus cephesine gitmesine karar verilmiş³² ve yetkililerden hazırlıkların yapılması istenmişti.³³

Yusuf Paşa, Avusturya'nın istila ettiği Lazarat'ı fethetmiş ardından Mehadiye'yi ve bir haftalık kuşatmadan sonra da Ayanlık'ı zapt etmişti. Bu başarılar üzerine Avusturya imparatoru 80.000'i aşkın askeriyle Sebeş mevkiine gelmişse de Osmanlı kuvvetlerine yenilmişti. Aynı süreçte Eflak voyvodası Avusturya memleketlerini yağmalamış, Memiş Paşa Ak Palanga ve Pañçova'yı ele geçirmişti. Böylece Belgrad karşısına kadar olan Tuna sahilleri Avusturya işgalinden kurtarılmıştı.³⁴Bu gelişmelerden sonra Rusya, Eflak ve Boğdan'a saldırmış, Avusturya kaybettiği yerleri geri alma teşebbüsünde bulunmuştu.³⁵

Özi Valisi İsmail Paşa, Kılburun Kalesi harekâtında başarılı olmuş fakat sonraki harekâtlarda aynı başarıyı gösterememişti. Potemkin, Avusturya'ya destek için Yaş taraflarına kuvvet şevketmiş ve Yaş kasabası ele geçirilmişti. İzvançe'ye Rus askerlerinin gelmesiyle yeni bir işbirliği sağlanmış böylece Yaş'tan sonra Hotin Kalesi de düşmüştü.³⁶ Savunulması kara tarafından güçlü ancak deniz tarafından zayıf olan Özi Kalesi³⁷ uzun süre kuşatılmış, hiçbir taraftan yardım alamayınca Ocak 1789'da elden çıkmıştı.³⁸ Böylece Osmanlı

29 Ahmet Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, IV, Matbaa-i Osmaniye, İstanbul 1309, s.37; Uzunçarşılı, a.g.e., s.522-523; Bronza, a.g.m., s.61.

30 BOA, A.DVNS. MHM.d., No:185, s.10-11; Rus cephesi seraskeri Şahin Ali Paşa'ya, Avusturya'ya neden savaş ilan edildiği ve cephedeki faaliyetler bildirilmişti. Bkz. BOA, HAT, 1450/50 (15 Ca 1202/22 Şubat 1788); BOA, C. HR, 83/4133 (29 Ca 1202/7 Mart 1788. Eflak Voyvodası Nikola'ya gönderilen hüküm); BOA, C. AS, 927/40082 (26 Ca 1202/4 Mart 1788. Plevne naibine gönderilen hüküm).

31 Ahmet Cevdet Paşa, a.g.e., s.348; Bayram, a.g.t., s.358-365.

32 BOA, HAT, 23/1138 (6 B 1202/12 Nisan 1788); BOA, HAT,1450/50 (20 Ca 1202/27 Şubat 1788).

33 BOA, C. AS, 258/10763 (29 Ca 1203/25 Şubat 1789).

34 Kamil Paşa, *Devlet-i Aliye-i Osmaniye II*, Matbaa-i Ahmed İhsan, İstanbul 1327, s.231-232; Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Bayram, a.g.t., s.435-485.

35 Uzunçarşılı, a.g.e., s.527-529.

36 BOA, HAT, 18/835 (10 C 1202/18 Mart 1788); Bayram, a.g.t., s.492-494.

37 BOA, HAT, 01384/54790 (27 Ş 1202/31 Temmuz 1788).

38 Uzunçarşılı, a.g.e., s.520-542; Jorga, a.g.e., s.77-78; İsmail Hamdi Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.IV, Türkiye Yay., İstanbul 1994, s.67; Akdes Nimet Kurat, *Türkiye ve Rusya XVIII. Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşına Kadar Türk-Rus İlişkileri (1798-1919)*, TTK Yay., Ankara 2011,

Devleti, Tuna ve Karadeniz stratejik hattının en önemli ve son karakolunu da kaybetmişti. Bu dönemde İngiltere, Prusya ve Felemenk Cumhuriyeti'nden oluşan Üçlü İttifak, Rusya'ya arabuluculuk önerisinde bulunmuş fakat öneri reddedilmişti.³⁹ Özi'nin kaybedilmesinin ardından 7 Nisan 1789'da I. Abdülhamid vefat etmiş ve yerine III. Selim tahta geçmişti.⁴⁰

Osmanlı Devleti, Rus cephesindeki başarısızlıklardan dolayı ordusunun büyük bölümünü bu cepheye sevk etmiş fırsatı değerlendiren Avusturya, Belgrad Kalesi'ni teslim almıştı.⁴¹ Belgrad Kalesi'nin elden çıkmasına neden olan Tayfur Paşa bunun bedelini canıyla ödemişti.⁴² Kasım 1789'da Avusturyalılar Eflâk'ı işgal ederken, Ruslar Akkerman ile Bender'i zapt etmiş, Boğdan'da iki ordu arasındaki işbirliği Osmanlı ordusunu yenilgiye uğratmıştı. Doğu sınırı savaşlarında kayıplar veren Avusturyalılar artık savaşmak istemiyordu.⁴³ Macaristan'daki ayaklanma, II. Josef'in ülkesinde giriştiği büyük ve köklü reformların yarattığı huzursuzluklar, Avusturya Hollanda'sında II. Josef'e karşı çıkan direniş ve kararsız önderlik Türklere karşı Habsburg ordularının zayıflığının kısmi nedenleriydi. Bu nedenlerin yanı sıra Prusya da Avusturya'ya saldırmak için fırsat kollamaktaydı.⁴⁴ Çünkü Osmanlı Devleti, Prusya'yla 1 Şubat 1790 tarihinde beş maddeden oluşan bir ittifak imzalamıştı.⁴⁵ Bu ittifak ulema tarafından gerekli ve yararlı bir anlaşma olarak değerlendirilse de⁴⁶ Osmanlı merkez yönetimi savaş hazırlıklarına devam etmişti.⁴⁷

20 Şubat 1790 tarihine gelindiğinde II. Josef ölmüş ve yerine kardeşi II. Leopold geçmişti. II. Josef'e kıyasla daha yumuşak huylu olan II. Leopold, Osmanlı topraklarını kazanma hırsına tamamen yabancıydı. Onu asıl ilgilen-

s.37; *Katerina Tarihi*, s.179-181; Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, TTK Yay., Ankara 1999, s.291; Bayram, a.g.t., s.516-520.

39 Aksan, a.g.e., s.173-178.

40 BOA, C. SM, 167/8396 (29 B 1203/25 Nisan 1789 tarihli Rumeli cihetindeki kazalara yazılan hüküm); Enver Ziya Karal, *Selim III'ün Hatt-ı Humayunları*, TTK. Yay., Ankara 1999, s.18-22; *Katerina Tarihi*, s.184; Kemal Beydilli, "III. Selim", *DİA*, C.36, İstanbul 2009, s.421.

41 BOA, HAT, 23/1112 (21 M 1204/11 Ekim 1789); BOA, HAT, 147/6216 (29 Safer 1204/18 Kasım 1789); Kalenin kaybını Belgrad Seraskeri Abdi Paşa, arabasızlığa ve askersizliğe bağlamıştı. Bkz. BOA, HAT, 181/8201 (29 Z 1203/20 Eylül 1789); Bayram, a.g.t., s.642-643.

42 BOA, HAT, 193/9501 (29 Z 1204/9 Eylül 1790).

43 Osmanlı'nın 1789 yılındaki mücadeleleri hakkında bkz. Bayram, a.g.t., s.529-718.

44 Beydilli, "Avusturya", s.175; Aksan, a.g.e., s.178-179.

45 BOA, A.DVNS. NMH.d., No:9, s.259-261; BOA, HAT, 30/1417 (29 Z 1204/9 Eylül 1790); Ahmet Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, V, Matbaa-i Osmaniye, İstanbul 1309, s.294-296; Ahmed Câvid, *Hadîka-i Vekâyi*; (haz. Adnan Baycar), TTK Yay., Ankara 1998, s.74-78; *Muâhedât Mecmûası*, I, TTK Yay., Ankara 2008, s.90-94; Kemal Beydilli, *1790 Osmanlı-Prusya İttifâkı (Meydana Geliş-Tahilî- Tatbiki)*, İstanbul Üniversitesi Yay., No:3264, İstanbul 1984, s.68-70; Kemal Beydilli, *Büyük Friedrich ve Osmanlılar XVIII. Yüzyılda Osmanlı-Prusya Münasebetleri*, İstanbul 1985, s.149-190; Kemal Beydilli, "Prusya", *DİA*, C.34, İstanbul 1991, s.357.

46 BOA, HAT 204/10601 (09 C 1204/24 Şubat 1790).

47 BOA, HAT, 30/1416 (17 Ca 1204/2 Şubat 1790).

Gazi

Akademik
Bakış

267

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

diren konu Fransa'da başlayan fikirlere karşı monarşi rejiminin geleceğiydi.⁴⁸ Prusya elçisi 29 Ağustos 1791 tarihinde, Leopold'un sulh taraftarı olduğunu ve İngiltere'nin bu sulha aracılık yapma ihtimali bulunduğunu haber vermişti.⁴⁹

II. Leopold, Osmanlıyı sulha mecbur etmek için Prens Koburg'u Yergöğü'ne gönderdiyse de başarı elde edemedi.⁵⁰ Bunun ardından Prusya kralı, Reichenbach yakınlarında ana karargâhını kurmuş ve ana ordusunu Silezya'ya göndermişti.⁵¹ Avusturyalılar savaşı istemediğinden II. Leopold, Prusya, İngiltere ve Felemenk murahhaslarıyla Reichenbach şehrinde bir araya gelmek zorunda kaldı.⁵² 27 Temmuz 1790'da imzalanan Reichenbach Mutabakatı'na göre Avusturya; bu savaşta ele geçirdiği bütün Osmanlı memleketlerini iade etmeyi, Rusya ile devam eden savaşa müdahil olmamayı, Rus barışı yapıncaya kadar Hotin Kalesi'ni emanet tutmayı, Özi Kalesi'nin Osmanlı Devleti'ne geri verilmesini sağlamayı kabul etmişti.⁵³ 26 Ağustos 1790 tarihinde Hertzberg, Avusturya'nın bu şartlarla sulha razı olduğunu Osmanlı'ya bildirmişti.⁵⁴ 27 Ağustos 1790 tarihinde de Prusya'nın hazırladığı arabuluculuk sureti Bebek Bahçesi'nde görüşülmüş⁵⁵ ve Avusturya'yla sulh yapıp ordunun İbrail ve İsmail taraflarına gönderilmesine karar verilmişti.⁵⁶

III-Yergöğü Mütarekesi ve Zıstovi Antlaşması İçin Yapılan Hazırlıklar

Osmanlı Devleti, Reichenbach Mutabakatı çerçevesinde Yergöğü'nde Avusturya'yla bir araya gelerek 8 Eylül 1790 tarihinde Yergöğü Mütarekesi'ni imzaladı. Dokuz ay geçerli olacak bu sürede görüşmelere başlanıp barışın imzalanması sağlanacaktı.⁵⁷ Bu mütarekeyle Avusturya ile savaş sona ermiş olsa bile Babiâli durumdan memnun değildi. Zira Prusya söz vermiş olmasına rağmen

48 Jorga, a.g.e., s.86; *Katerina Tarihi*, s.185.

49 BOA, HAT, 1407/57079 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791).

50 Yergöğü Muharebesi'nin ayrıntıları ve sonuçları için bkz. Ahmet Cevdet Paşa, a.g.e., s.53-55.

51 Prusya yüz elli bin askerini Silezya'da hazırlayıp Avusturya'yla savaşa niyetindeyken bir taraftan da "*Devlet-i Aliye'den aldığın mahalleri tamamen teslim mi edersin? yoksa muharebe mi edersin?*" diye sorduğunu bu soru karşısında Avusturya'nın anlaşmaya rıza gösterdiği ifade edilmiştir. Bkz. BOA, HAT, 152/6402 (6 Z 1204/17 Ağustos 1790); BOA, HAT, 255/14564 (4 Ra 1204/22 Kasım 1789).

52 Uzunçarşılı, a.g.e., s.568-569; Mithat Sertoğlu, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.V, TTK Yay., Ankara 2011, s.2708-2711; Zinkeisen, a.g.e., s.535-546; Jorga, a.g.e., s.90-91; *Katerina Tarihi*, s.185-188.

53 BOA, HAT, 152/6402/C (29 Z 1204/9 Eylül 1790); BOA, HAT, 152/6402/A (1204 Z 29/9 Eylül 1790).

54 BOA, HAT, 147/6193 (15 Z 1204/26 Ağustos 1790); Hertzberg'in anlaşmanın temelini oluşturan planı Osmanlı Devleti'ne takdim edilmişti. Bkz. BOA, HAT, 146/6146 (15 R 1204/2 Mart 1790).

55 Prusya, sulhun Osmanlı Devleti'ne pek çok menfaat sağlayacağını düşünmekteydi. Bkz. BOA, HAT, 146/6183 (16 Z 1204/27 Ağustos 1790).

56 BOA, HAT, 148/6227 (15 Z 1204/26 Ağustos 1790).

57 Ahmed Câvid Paşa, a.g.e., s.XXX- XXXI; Mehmed Said Galib, *Mükâleme Mazbatası*, C.I, İstanbul 1854, s.40-42; Ahmet Cevdet Paşa, a.g.e., s.62; Beydilli, *Osmanlı-Prusya İttifâkı*, s.101-102; Bayram, a.g.t., s.723-730.

Görüş

men herhangi bir askeri harekâta yönelmemiş, İsveç daha önce yaptığı ittifak anlaşmasına⁵⁸ uymayıp Rusya'yla anlaşmıştı.⁵⁹ Avusturya'yı kaybeden Rusya, İsveç ile anlaştığından oldukça rahatlamış ve Prusya'nın kendisiyle savaşmamacığının belli olması elini daha da güçlendirmişti.⁶⁰ Barış görüşmeleri hazırlıkları bu şartlar altında başlamıştı.

Hazırlıkların başında antlaşma yerinin belirlenmesi gelmekteydi.⁶¹ Avusturya, Bükreş ya da Krayova kasabasını önerirken Osmanlı Devleti Ruscuk, Zıştovi, Silistre ya da Tuna kıyısında herhangi bir İslam memleketinin seçilmesini istiyordu. 16 Eylül 1790 tarihinde reisülküttap efendi ile Prusya elçisi bu konuyu görüşmek için bir araya gelmişlerdi. Prusya elçisi, anlaşma yerine Avusturya ve Prusya murahhaslarının aileleriyle geleceklerini dolayısıyla güvenli bir yerin seçilmesinin bu anlamda önemli olduğunu söylemiş ve Ruscuk'tan ziyade Bükreş'in daha güvenli olduğu konusunu gündeme getirmişti. Bunun üzerine reisülküttap da Zıştovi halkının ehl-i arz sahibi ve buranın da son derece güvenli bir yer olduğunu ifade etmişti. Ancak bahanelerin ardı arkası kesilmemiş bu kez de eğer Zıştovi seçilirse Osmanlı'nın ağır masraflarla yüz yüze kalacağı ve Müslümanların Avrupa tarzına alışık olmadıkları gerekçe gösterilip Bükreş ve Krayova konusunda ısrar edilmişti. Son safhada reisülküttabın İslam memleketleri dışında herhangi bir öneriyi kabul etmeyeceklerini ifade etmesi⁶² ve Sultan Selim'in Bükreş'in sulh yeri olarak seçilmesinin Avusturyalının ayağına varmak olarak algılanıp durumun Avrupalı devletlerce galibiyet olarak görülebileceği düşüncesinden dolayı Zıştovi üzerinde karar kılınmıştı.⁶³

Sulh yeri kararlaştırıldıktan sonra sıra delegelerin belirlenmesine gelmişti. Osmanlı Devleti; Reisülküttap Abdullah Berri Efendi, Ordu kadısı İsmet İbrahim Bey ve rûznâmçe-i evvel Dürri Mehmed Efendi tarafından⁶⁴, Avusturya; Herbert-Reathael, Prusya; Lukenzi, Hollanda; Rénier von Haften⁶⁵, İngiltere; Robert Murray⁶⁶ tarafından temsil edilecekti. Divan Kâtibi Mehmed Avni Efendi

58 BOA, A.DVNS. NMH.d., No:9, s.258-259; Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2014)*, Der Yay., İstanbul 2015, s.74-76; Kemal Beydilli, "İsveç", *DİA*, C.23, İstanbul 2001, s.412.

59 III. Selim tarafından Prusya kralına yazılan name-i hümayunda durum anlatılmıştı. Bkz. BOA, C. HR, 7/301(29 Safer 1205/7 Kasım 1790); Reşat Ekrem Koçu, *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülâşyonlar 1300-1290 ve Lozan Muahedesi*, Türkiye Matbaası, İstanbul 1934, s.110; *Katerina Tarihi*, s.187.

60 Kemal Beydilli, "Zıştovi Antlaşması", *DİA*, C.44, İstanbul 2013, s.469; Prusya, Rusya'yı yalnız bırakıp onu barışa zorlamaya çalışmış bunun için İsveç'i maddi olarak desteklemiş ve Danimarka'nın tarafsızlığını sağlamıştı. Bkz. BOA, C. HR, 29/1415/3 (25 Muharrem 1205/2 Ekim 1790).

61 BOA, HAT, 148/6231/H (29 Z 1204/9 Eylül 1790. Mütareke tarihiyle ilgili Prusya elçisinin tezkiresi).

62 BOA, HAT, 148/6231/C (7 M 1205/16 Eylül 1790)

63 Ahmet Cevdet Paşa, a.g.e., s.68-69; Mehmed Said Galib, a.g.e., s.47-49.

64 BOA, C. HR, 34/1677 (29 M 1205/8 Ekim 1790); Bayram, a.g.t., s.739.

65 BOA, C. HR, 129/6407/4 (17 R 1205/24 Aralık 1790).

66 BOA, C. HR, 129/6407/3 (13 R 1205/20 Aralık 1790).

mükâleme kâtibi, Abdurahim Muhib Efendi mükâleme kâtibi yardımcısı, Mehmed Said Galib Efendi vekâyi' kâtibi, Hasan Efendi mükâleme defterdarı, sabık Boğdan Voyvodası Aleksandır mükâleme tercümanı olarak tayin edilmişlerdi.⁶⁷

Henüz görüşmeler resmen başlamadan Prusya elçisi Lukenzi, Zıştovi'ye gitmiş ve Osmanlı murahhaslarıyla bir araya gelmişti. Bu görüşmelere dair merkeze gönderilen raporlar Hasan Paşa tarafından Babiâli'ye sunulmuş ve müzakere edilerek murahhaslara gerekli talimatlar verilmişti.⁶⁸ 19 Aralık 1790 tarihindeki görüşmeye Lukenzi ile birlikte İngiliz ve Felemenk elçileri de katılmış ve her üç devletin temsilcileri Osmanlı'nın istediği maddelere dayalı bir anlaşmanın yapılacağına kefil olmuşlardı.⁶⁹

IV- Zıştovi Antlaşması Görüşmelerinin Başlaması ve Kesilmesi

30 Aralık 1790 Perşembe günü barış görüşmeleri resmen başlamıştı.⁷⁰ Reichenbach Mutabakatı esaslarına göre sorun çıkmayacağı düşünülmekteydi.⁷¹ Zira 21 Mart 1791 tarihli arşiv belgesinde Avusturya imparatorunun, Reichenbach Mutabakatı'nı esas kabul edip antlaşmayı neticelendireceği, Prusya ile müttefiklerinin Sultan Selim Han'ın muhabbetine hassasiyet gösterip kısa sürede anlaşmanın imzalanmasını sağlayacakları ifade edilmişti.⁷² Yine Abdullah Efendi, kendisine gelen kaime ve mektuplara dayanarak Avusturya sulhunda herhangi bir problem çıkacağını düşünmediğini bildirmişti.⁷³ Ancak süreç düşünüldüğü gibi işlemedi.⁷⁴ Avusturya Karadeniz'de serbest dolaşım hakkı, Eflak ve Boğdan'da konsolosluk açılması, Garp Ocakları'nın verdiği zararların tanzim edilmesi⁷⁵ ve Orsova'nın bir kısmı ile Bukovina'nın kendisine verilmesini talep etmekteydi.⁷⁶ Bu talepler Reichenbach Mutabakatı esaslarına aykırı olduğundan Osmanlı tarafından reddedilmişti.⁷⁷ Avusturya bu kez de Noy Kalesi'nden Una Nehri'ne kadar olan Hırvatlık arazisini istemiş ve Karlofça Antlaşması'na göre hududun belirlenmesini talep etmişti. Ancak bu talep de aynı gerekçeyle reddedildi.⁷⁸ İsrarlı talepler muhtemelen *istatosko* (*status quo*) tabirine taraflarca yüklenen farklı anlamlardan kaynaklanmaktaydı. Zira bu tabiri Osmanlı savaş

Görüş

- 67 NA, LPA, Ref: HL/PO/JO/10/7/898, s.683-685; Cevdet Paşa, a.g.e., s.68-69; Beydilli, "Zıştovi", s.469.
- 68 BOA, HAT, 1206/47294/A (12 R 1205/19 Aralık 1790).
- 69 BOA, C. HR, 129/6407/1 (12 R 1205/19 Aralık 1790).
- 70 Ahmet Cevdet Paşa, a.g.e., s.177-178.
- 71 Beydilli, "Zıştovi", s.469.
- 72 BOA, AE. SSLM. III, 431/24636 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791).
- 73 BOA, AE. SSLM. III, 431/24634 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791).
- 74 Beydilli, "Zıştovi", s.469.
- 75 Belgrad Antlaşması'nda bulunmayan bu maddeler, Rusya ittifakından sonra gündeme getirilmişti. Bkz. BOA, HAT, 146/6183 (16 Z 1204/27 Ağustos 1790).
- 76 BOA, HAT, 259/14934 (27 Za 1205/28 Temmuz 1791).
- 77 BOA, HAT, 1333/51985 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791); BOA, HAT, 1333/51996 (26 N 1205/29 Mayıs 1791); Beydilli, "Zıştovi", s.469.
- 78 BOA, AE. SSLM. III, 431/24630 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791).

öncesi duruma dönüş, Avusturya da Belgrad Antlaşması'ndan savaş ilanı tarihine kadar yapılmış bütün anlaşmaların barışa dâhil edilmesi şeklinde algılamıştı.⁷⁹ İstekleri reddedilen Avusturya yetkilileri, 9 Haziran'da Zıştovi'den ayrılıp Bükreş'e gitmiş⁸⁰ ve olayın bütün sorumluluğunu Osmanlı'ya yüklemişlerdi.⁸¹ Prusya elçisi durumu Avusturya'nın süren Osmanlı-Rus savaşının nasıl sonuçlanacağına dair duyduğu kaygıdan kaynaklı bir zaman kazanma politikası olarak değerlendirmişti.⁸²

Görüşmelerinin kesilmesi iki taraf açısından bilhassa da Osmanlı açısından endişe vericiydi.⁸³Zıştovi'de bulunan murahhasların Temmuz ayında merkeze yazdıkları tahriratlarda, Avusturya'nın sulh niyetinde olmadığı ve savaş yeniden başlatabileceği ihtimalinden bahsedilmişti.⁸⁴Osmanlı Devleti, görüşmelerinin kesilmesini bir yandan Avusturya'nın savaşa devam etme isteği olarak görmüş ve buna göre tedbir almış,⁸⁵ diğer yandan da Rus cephesindeki başarısını Avusturya barışına bağlamıştı.⁸⁶Ayrıca Prusya'nın sulh için daha fazla çabalamayacağı ve devam eden savaşta kendisine destek sunmayacağından endişelenmişti.⁸⁷Bu endişeye karşın Prusya, görüşmelerin kesildiği dönemde dahi Osmanlı Devleti'ni bütün gelişmelerden haberdar etmiş⁸⁸ ve her koşulda onun menfaatlerini korumayı kendisine öncelikli görev addetmişti.⁸⁹ Aynı süreçte diğer aracı devletler de Osmanlı Devleti'ni destekleyici tavır takınmışlardı.⁹⁰

79 Beydilli, "Zıştovi", s.469.

80 Abdullah Efendi, durumu hilekârlık olarak değerlendirmişti. Bkz. BOA, HAT, 258/14912 (1205 Za 13/14 Temmuz 1791); BOA, HAT, 200/10252 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791).

81 Herbert, Fransa elçisine Osmanlı'nın status quo strict konusunda çok ısrar edip tekliflere kulaklarını tıkadığını ve en büyük isteklerinin Osmanlı'nın tazminat talebinden vazgeçmesi olduğunu yazmıştı. Bkz. BOA, HAT, 1432/58604 (27 L 1205/29 Haziran 1791).

82 BOA, AE. SSLM. III, 431/24637 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791).

83 Mütareke süresinin bitmesine otuz yedi gün kala Prusya elçisinin, Avusturya'nın mutlaka sulh yapacağını yapmadığı halde birçok devletin kendisiyle muharebe edeceğini bildiğini ifade etmesi Osmanlı murahhaslarını rahatlamış olmalıdır. Bkz. BOA, C. HR, 134/6672 (2 N 1205/5 Mayıs 1792).

84 BOA, AE. SSLM. III, 431/24629 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791); Rusya'nın Avusturya'dan asker talebi Lükenzi tarafından yalanlanmıştı. Bkz. BOA, AE. SSLM. III, 431/24639 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791).

85 BOA, C. HR, 6/294 (10 Ş 1205/14 Nisan 1791 Bosna Valisi Salih Paşa'ya yazılan hüküm).

86 BOA, HAT, 148/6231 /M (26 Z 1204/6 Eylül 1790).

87 Prusya, Garp Ocaklarıyla anlaşmak için İstanbul'daki elçiyi Cezayir'e tayin etmek istemiş ancak bu istek Osmanlı tarafından reddedilmişti. Osmanlı Devleti, bu durumun Prusya tarafından vefasızlık olarak değerlendirilebileceğinden endişe duymuştu. Bkz. BOA, HAT, 200/10249 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791).

88 BOA, C. HR, 29/1415/1 (17 Ca 1205/22 Ocak 1791).

89 BOA, AE. SSLM. III, 426/24434 (10 N 1205/13 Mayıs 1791); BOA, C. HR, 116/5763 (10 N 1205/13 Mayıs 1791); BOA, AE. SSLM. III, 431/24633 (25 Z 1205/25 Ağustos 1791).

90 Aracı devlet elçileri, Unna ve Eski Orsova konusunda Osmanlı'nın hassasiyetini anladıklarını ve buna göre hareket edeceklerini ifade etmişlerdi. Bkz. BOA, C. HR, 129/6407/5 (23 N 1205/26 Mayıs 1791).

Garp

Akademik
Bakış

271

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

Görüşmelerin kesildiği dönemde Bükreş'ten gelen ve Avusturya'nın asil niyetinin kalıcı dostluğu sağlamak olduğu vurgulanan on sekiz maddelik ahitname sureti reisülküttap konağında görüşülmüştü.⁹¹ 29 Ağustos 1791 tarihli ve Ziştovi Antlaşması'nın sureti olarak kayıtlara geçen belgenin üst kısmında "iş bu ahidnâme olarak Nemçe murahasının takdim eylediği kâğıdın sureti balasına keşide buyru-lan hatt-ı hümayunun suretidir" ifadesi ve "şu günlerde tanzim ve tekмили şartıyla ruhsat-ı hümayunum verilmiştir" şeklinde padişahın bir hattı hümayunu vardır.⁹² Taslak ahitnamenin maddeleri özellikle de ilk üç madde Ziştovi Antlaşması'nın ilk üç maddesiyle büyük oranda örtüşmektedir.⁹³ Ancak dördüncü, beşinci, altıncı ve onuncu maddeler Ziştovi Antlaşması maddeleri arasında bulunmamakla birlikte diğer maddeler de farklı numaralarda ve bazı ifade farklılıklarına sahiptir.⁹⁴ Taslak ahitnamede mevcut ancak Ziştovi Antlaşması'nda bulunmayan dört maddenin ortak özelliği, sınır tayini ile ilgili olmalarıdır. Muhtemelen taslak ahitnamede yer alan sınırlarla ilgili konular yeniden gözden geçirilmiş ve daha sonra iki devlet arasında imzalanan Muâhede-i Mahsûsa'ya konu olmuştur.

Bu gelişmeler yaşanırken Prusya kralı, Avusturya kralına *mutlak status quo*'dan hiçbir koşulda sapmayacağını⁹⁵, topraklarını genişletme konusunda ısrarına devam ederse kendisinin de eşdeğer bir toprak istemede ısrarcı olacağını ve Reichenbach Mutabakatı'nda elde ettiği haklardan vazgeçmeden bundan sonra atılacak adımları tamamen Osmanlı Devleti'ne bırakacağını sert bir dille ifade etmiş, özellikle Eski Orsova'nın hiçbir koşulda *status quo*'ya dâhil edilme-yeyeceğinin altını çizmişti. Bunun üzerine Avusturya, *hukûki status quo*'dan vazgeçip *tam ve mutlak status quo*'yu kabul edeceğini fakat sınır düzenlemeleri için Osmanlı Devleti ile tekrar masaya oturma hakkının saklı tutulması gerektiğini bildirmişti. Avusturya'nın geri adım atmasına sebep olan asıl neden şüphesiz kralın tehdit edici tutumundan ziyade Fransa'da meydana gelen gelişmelerdi.⁹⁶

V- Görüşmelerin Yeniden Başlaması ve Antlaşmanın İmzalanması

Prusya kralının, *status quo* ilkesine bağlı kalarak her iki tarafın aralarındaki tartışmalı konuları ayrı bir senetle düzenleyebileceklerini söylemesi⁹⁷ ve her iki

91 BOA, HAT, 1431/58598 (13 L 1205/15 Haziran 1791 tarihli belgede Avusturya tarafından sunulan on sekiz maddelik ahitname ifadesi bulunmasına rağmen maddeler kaydedilmemiştir. Ziştovi Antlaşması'nın sureti olarak kayıtlara geçen BOA, HAT, 1432/58619 künyeli ve on sekiz maddeyi içeren belgenin Avusturya tarafından sunulan taslak ahitname sureti olduğu ihtiyatla düşünülmektedir).

92 BOA, HAT, 1432/58619 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791).

93 Karşılaştırma yapılırken 59/3 numaralı Nemçe Ahitname Defteri'ndeki Ziştovi Antlaşması maddeleri esas alınmıştır. Bu maddelerin çevrisi için bkz. Uğur Kurtaran, *Osmanlı Diplomasi Tarihinden Bir Kesit Osmanlı Avusturya Diplomatik İlişkileri (1526-1791)*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2006, s.264-270.

94 BOA, HAT, 1432/58619 (29 Z 1205/29 Ağustos 1791).

95 Bu süreçte Osmanlı murahasalarının canlarının sıkıldığını ancak Prusya kralının tavır karşısında moral buldukları ifade edilmiştir. Bkz. Ahmet Cevdet Paşa, a.g.e., s.195.

96 BOA, YB.04, 6/31 (13 Za 1205/14 Temmuz 1791); Beydilli, "Ziştovi", s.470; Zinkeisen, a.g.e., s.566.

97 Prusya kralı, Avusturya'nın ısrarı karşısında iki tarafın aralarındaki tartışmalı konuları ayrı

devletin Fransa'ya karşı Pilnitz Antlaşması'nı imzalamalarından sonra imparatorun gelen kesin emir üzerine⁹⁸ Avusturya heyeti 18 Temmuz 1791 tarihinde Zıştovi'ye döndü. Bu süreçte mütareke süresi aşıldığından süre üç hafta daha uzatıldı. Lukenzi, Osmanlı temsilcilerine mutlak *status quo* esasında ısrar etmelerini fakat Avusturya'nın elinden düşmanlık gösterebilecek bütün nedenleri almak üzere Eski Orsova'yı ve Çerna Nehri'nin sağ kıyısına kadar uzanan araziye kale kurulmaması şartıyla sarayın talimatlarına da uygun olarak Avusturya'ya devretmesini tavsiye etmişti.⁹⁹ Bu arada Avusturya'nın esneklik gösterebileceğini ve *mutlak status quo*'yu kabul edebileceğini ifade etmesiyle¹⁰⁰ müzakereler olumlu bir noktaya taşınmış ve taraflar arasında 4 Ağustos 1791 tarihinde on dört maddelik bir metin üzerinde uzlaşılmıştı.¹⁰¹ Aynı gün Avusturya ve Osmanlı temsilcileri arasında aracı devletler olmadan Muâhede-i Mahsûsa adıyla özel bir anlaşma daha imzalanmıştı.¹⁰² Ortaya çıkan ve imzalanan metinlerin tasdiknameleri 22 Ağustos'ta Zıştovi'de mübadele edilmişti.¹⁰³

Muâhede-i Mahsûsa'da görüşülen konular farklı belgelere kaydedilmiştir.¹⁰⁴ Ancak bu çalışmada Muâhede-i Mahsûsa ve antlaşma maddeleri verilirken Londra Parlamento Arşivi'nde bulunan kayıtlar kullanılmıştır. Bu kayıtlar, Türkiye Arşivleri'ndekilerle karşılaştırıldığında bazı ifade farklılıkları dışında anlam bakımından herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Bunu göstermek açısından bazı maddelerde Türkiye Arşivi'nde bulunan kayıtlar dipnot olarak verilecektir. Karşılaştırılan maddelerde herhangi bir kıstas gözetilmemiş, gelişigüzel seçilmişlerdir.

Parlamento Arşivi'nde bulunan kayıtlarda Muâhede-i Mahsûsa giriş ve sonuç kısmı hariç, yedi maddeden oluşmaktadır.¹⁰⁵Giriş kısmında, "*Alman İm-*

- bir senetle düzenlenmesini önermiş bunu kabul eden Avusturya temsilcileri Zıştovi'ye göndereceğini belirtmiştir. Bkz. BOA, HAT, 176/7731/A (29 Z 1205/29 Ağustos 1791); BOA, HAT, 176/7731/B (29 Z 1205/29 Ağustos 1791); BOA, C. HR, 38/1874/1 (10 Za 1205/11 Temmuz 1791).
- 98 Rıza Bozkurt, "1789-1792 Osmanlı-Avusturya ve Rus Savaşları; Zıştovi ve Yaş Antlaşmaları ile Bu Savaşlardan Alınan Dersler", *Askeri Tarih Bülteni*, Sayı: 21, Yıl:11, Ankara 1986, s.116.
- 99 Zinkeisen, a.g.e., s.567-568; Prusya kralı, Avusturya'nın Unna bölgesi hakkındaki talebini tasvip etmemiş ancak Eski Orsova arazisi hakkında yeni bir düzenlemenin yapılabileceğini belirtmişti. Bkz. BOA, C. HR, 38/1874/2 (10 Zilkade 1205/11 Temmuz 1791).
- 100 Avusturya, komutanlarına saldırıdan kaçınıp sadece müdafaada bulunmalarını tembih etmiş ve murahhaslarına sulh talimatı vermişti. Bkz. BOA, C. HR, 39/1914 (29 Za 1205/30 Temmuz 1791).
- 101 Ahmet Vasıf Efendi, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakaikü'l-Ahbâr*, (H. 1203-1209), Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Kısım, Nr. 608, s.83; Bayram, a.g.t., s.846; Ahmet Cevdet Paşa bu tarihi Zilhiccenin on üçü olarak vermiştir. Bkz. Ahmet Cevdet Paşa, a.g.e., s.221.
- 102 BOA, C. HR, 34/1684 (22 Z 1205/22 Ağustos 1791. Murahhaslarca imzalanan ve mübadele edilen Muâhede-i Mahsûsa temessüküdür); Beydilli, "Zıştovi", s.471; Zinkeisen, a.g.e., s.569; Maddelerin bazıları bir yıl sonra gözden geçirilmişti. Bkz. BOA, HAT, 1291/50153/A (1 Z 1206/21 Haziran 1792).
- 103 Ahmet Cevdet Paşa, a.g.e., s.222.
- 104 BOA, A.DVN. SDVE. d., No: 59/3, s.35-36; BOA, A.DVNS. NMH.d., No:4, s.65-67; *Muâhedât Mecmûası*, III, s.163-166; BOA, C. HR, 34/1684 (22 Z 1205/22 Ağustos 1791).
- 105 Londra Parlamento Arşivi'nde HL/PO/JO/10/7/898 referans kodlu defterde Zıştovi

Gazi

Akademik Bakış

273

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

paratoru ve Osmanlı Devleti (Bab-ı Ali) arasında 4 Ağustos 1791 yılında Sistova'da imzalanmış antlaşma" şeklinde bir başlık atılmış ve sonra da bir açıklama yapılmıştır. Bu açıklamada tarafların karşılıklı iyi niyet ve dostluklarını ispatlamak amacıyla aralarında uzlaşma kararı aldıkları, ileride her iki devletin sınırları içerisinde olası rahatsız edici olayları önlemek amacıyla tarafların yararına olacak yaptırım ve değişiklikleri karara bağladıkları belirtilmişti. Açıklamanın ardından devletleri temsil eden murahhasların isimleri yazılmış ve anlaşma maddelerine geçilmiştir. Bu maddeler şöyledir;¹⁰⁶

Madde 1: Avusturya, Osmanlı himayesinde bulunan Temeşvar ve Unna'nın sol tarafındaki bölgeleri istediğinden, her iki taraf, adı geçen bölgelerde bulunan eski sınırlar ve bu sınırların yarattığı sorunlara çözüm bulmak amacıyla antlaşmanın 2. ve 3. maddelerini kabul etmişlerdir.

Madde 2¹⁰⁷ : Osmanlı Devleti, Burgh ve Czerna'ya (Çerna) kadar olan Eski Orsova topraklarını ve Avusturya monarşi sınırlarında bulunan yerlerin Avusturya himayesinde olacağını kabul edecektir. Avusturya'ya verilen hiçbir toprakta tahkim kaleleri veya herhangi bir savunma sistemi yapılmayacaktır. Orsova'da kalenin karşısında bulunan küçük toprak parçası, Belgrad Antlaşması'nın 5. maddesinde de belirtildiği üzere iki devlet arasında bağımsız bölge olarak kalmaya devam edecektir. Taraflar bu bağımsız toprak parçası üzerinde hak iddia etmeyecek, bina yapmayacak veya toprağın ekilip biçilmesine izin vermeyecektir.¹⁰⁸ Bu madde Osmanlı kayıtlarına benzer şekilde geçmiş sadece İngiliz kayıtlarında Çerna suyunun sınır kabul edildiği belirtilmemiş ve tarafsız bölge tanımlanırken Adakale isminin yerine Orsova'daki kale şeklinde bir ifade kullanılmıştır.

Madde 3: Unna bölgesinin sol kısmında bulunan bölgeler için; Glina bölgesinin sağ kısmından başlayarak küçük akarsu boyunca Czettin bölgesinin bitişine kadar olan yerler Avusturya'da, Sturlich (Sturlitz) bölgesinde bulunan Osmanlı kalesi ve civarı (ki bu mesafe bir top atışı kadardır) Osmanlı'da kalma-

Görüş

Antlaşmasıyla ilgili bilgiler kayıtlıdır. Kayıtlar, İngilizce el yazısıyla son derece itinalı tutulmuş ve her defter varağının sol üst köşesine kurşun kalemle sadece bir numara verilmiştir. Numaralar çoğunlukla siliktir.

106 NA, LPA, Reference: HL/PO/JO/10/7/898, s.670-675.

107 Belgrad Antlaşması'nın beşinci maddesi esas alınarak 4 Ekim 1791 tarihinde yeniden düzenlenmiştir. Bkz. BOA, HAT, 171/7346 (5 Safer 1206/4 Ekim 1791).

108 Bu madde Osmanlı kayıtlarında da aynı şekilde ifade edilmiştir. Şöyle ki; Osmanlı Devleti, Eski İrşova kasabası ile Çerna suyuna varıncaya kadar olan arazinin Avusturya Devleti'nin yönetiminde olduğunu kabul etmişti. Böylece Çerna Suyu ile Nemçe sınırı ayrılacaktı. Avusturya Devleti, İrşova kasabasında ve maddelerde belirtilen arazide sürekli bir istihkâmî söz konusu yapmayacaktır. Belgrad Antlaşması'nın beşinci maddesinde belirtilen hudut ile çevrili Adakale karşısında bulunan arazi iki devlet arasında tarafsız bölge olarak kalacaktır. Tarafsız bölgede hiçbir devletin mülkiyeti ve hükümeti söz konusu olmayacak ve iki devlet arasında kararlaştırıldığı gibi bu bölgelerde bina yapılmayacak ve tarıma açılmayacaktır. Bkz. BOA, A.DVN. SDVE. d., No: 59/3, s.35.

ya devam edecekti. Yine aynı şekilde Corana bölgesi ile akarsuyun üst kısımları ve Dresnick bölgesi de Avusturya'nın hâkimiyetinde kalacaktı. Bahsi geçen ve haritada sarı ile işaretlenmiş sınır, Smolianatz dağları boyunca devam edecek ve yüksek dağları takiben Tichiero bölgesi (Lapaz bölgesi) ile sarıyla işaretlenmiş Unna bölgesi (ki bu bölge Vacup bölgesine birkaç saatlik yürüyüş mesafesindedir) ve Unna bölgesinin solundan yukarıya doğru devam eden sınır ve o bölgenin batı tarafları (bu bölgeler haritada kırmızı ile işaretlenmiştir) ile Sterniza bölgesi Osmanlı idaresine bırakılacaktı. Osmanlı tarafından geri verilen topraklarda bulunan savunma yapıları hiçbir koşulda sağlamlaştırılmayacak ve yenileri inşa edilmeyecekti.

Madde 4: Avusturya, Osmanlı tarafından dostça ortaya konulan 2. ve 3. maddelerde yapılan sınır düzenlemelerine karşılık belirlenen sınırlara ve maddelere kati şekilde uyacağını ve bunlar dışında hak iddia etmeyeceğini taahhüt eder. Osmanlı kayıtlarına bakıldığında bu anlam dışında herhangi bir ifadenin bulunmadığı görülecektir.¹⁰⁹

Madde 5: Avusturya, düzenlemelerden dolayı duyduğu memnuniyeti göstermek amacıyla savaşta ele geçirdiği tüm kale, şato ve hisarlara hiçbir zarar vermeden iade edecek ve 6. maddenin sonunda belirtilen yıkım koşulundan feragat edecektir.

Madde 6: Avusturya, 6. maddede konu edilen yerlerin tahliye süresinin kısaltılması için antlaşmanın imzalandığı günü esas alacaktı. Bu tarihten itibaren tüm Eflak bölgesi ile Boğdan'daki beş kazayı 30 gün içerisinde, alınan tüm diğer yerleri de 60 gün içerisinde teslim edecekti. Taraflar değiş tokuş için antlaşmanın 14. maddesinde yer alan 40 gün yerine 15 günü esas alacaktı.

Madde 7: Bu kongrenin belge ve onay imzaları ayrı bir şekilde hazırlanmalı ve barış antlaşması onay imzalarının atıldığı gün taraflar arasında değiş tokuş edilmelidir.

Yedinci maddenin ardından şu ifadeler yazılarak bu bölüm bitirilmiştir; *"Sonuç olarak, İmparatorluk ve Papa majesteleri adına bizler Baron Peter Philip d'Herbert Rath Keal ve Kont Francis Esterhazy de Galantha barış kongresinde adı geçen barış antlaşmasını imzaladık ve mühürledik. Sıstovo'da yapılmıştır. 4 Ağustos 1791. Konferans odası."*¹¹⁰

109 "Devlet-i imparatoriyye dahi gerek İrşova-yı 'atikiñ kasaba ve arâzisi ve gerek yukaruki Una'ya dâ'ir iş bu mu'âhede-i mahsûsanîñ şart-ı sâni ve sâlisinde râbita-pezir olduğu vech üzere hudûduñ kat'iyyen nizâmına Devlet-i 'Aliyye'niñ îrâz eylediği mu'âmele-i dostânesine kendü tarafından dahi mukâbele ve devleteyn beyninde yetemennâhen 'akd olunan müsâlahayı bir kat dahi temhîd ü te'kid zımında sarîhen ve tevâtüren beyân eder ki işbu hudûd nizâmını kat' olmak üzere i'tibâr ve ikrâr eder ve vaz' olunan hudûd-ı mezkûrdan ziyâde müstakbelden bir dürlü iddi'âsı kalmadığını müte'arîf ü müte'ahhid olur.", Bkz. BOA, A.DVN. SDVE. d., No: 59/3, s.36.

110 NA, LPA, Reference: HL/PO/JO/10/7/898, s.675.

Gazi

Akademik
Bakış

275

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

4 Ağustos 1791 tarihinde imzalanan Zıştovi Antlaşması'nın maddeleri, çeşitli Osmanlı belgelerine kaydedilmişti.¹¹¹Parlamento Arşivi'nde bulunan kayıtlarda ise Zıştovi Antlaşması giriş ve sonuç kısmı hariç, on dört maddeden oluşmaktadır. Giriş kısmında, "Alman İmparatoru ve Osmanlı Devleti (Bab-ı Ali) arasında 4 Ağustos 1791 yılında Sistova'da imzalanan antlaşma metni" şeklinde bir başlık olup bundan sonra açıklama kısmına geçilmiştir. Açıklamada iki devlet arasında yarım yüzyıldır devam eden barış, dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerini tekrar canlandırmak için İngiltere ve Prusya kralları ile Birleşik Eyaletler generalinin aracılık etmesiyle seçilen temsilcilerin¹¹² kendi aralarında yaptıkları görüşmeler sonucunda belirtilmiş olan antlaşma maddeleri üzerinde hemfikir olduğu ifade edilmiş ve antlaşma maddelerine geçilmiştir. Antlaşma maddeleri şöyledir;¹¹³

Madde 1: İki devlet arasında denizde ve karada ebedi dostluğa dayalı barış olmalıdır. Her iki tarafın savaş boyunca yaptığı düşmanlığa son verilmeli ve tarafların elinde bulunan köleler ile Karadağ, Bosna, Sırbistan, Eflak ve Boğdan halkları eski yaşadıkları bölgelere dönmeli, eski mal varlıkları ve haklarına geri kavuşmalıdır. Savaş esnasında Avusturya'yı desteklemeyen topluluklar da aynı şekilde yurtlarına dönmeli ve Avusturya tarafından rahatsız edilmemelidir.

Madde 2: Barış antlaşmasının esası, savaşın başladığı günden önce mevcut olan *status quo*'ya dayanmaktadır. Taraflar 18 Eylül 1739 tarihli Belgrad Antlaşması¹¹⁴, 5 Kasım 1739 ve 2 Mart 1741 tarihli antlaşmalar¹¹⁵, 25 Mayıs 1747 tarihli Belgrad Antlaşması'nın sürdürülmesi için yapılan akit, 7 Mayıs 1775 tarihli Bukovina'nın devredilmesi için yapılan antlaşma ve 12 Mayıs 1776 tarihli Bukovina sınırlarını belirlemek için yapılan antlaşmaları yineleyip kabul etmektedirler.

Madde 3: Osmanlı Devleti, 8 Ağustos 1783 tarihinde imzalanan antlaşmaya uyarak Avusturya ticaret gemilerini Kuzey Afrika kıyılarındaki korsanlardan ve diğer tehlikelerden koruyacak ve ticaret gemilerinin uğrayacakları her türlü zararını tanzim edecektir. Aynı şekilde 24 Şubat 1784 tarihli antlaşmaya göre Osmanlı Devleti, egemenliğinde bulunan tüm deniz ve nehirlerde Avusturya'ya ait tüm gemilere serbest ticaret hakkı tanıyacaktı. Yine 4 Aralık 1786 tarihli fermana göre Eflak ve Boğdan eyaletlerindeki Transilvanyalı çobanlara ve onların sürülerine geliş-gidiş ve konaklama imkânı sağlayacaktı. Bunlarla birlikte savaştan önceki bütün fermanlar, sözleşmeler ve bakanlık antlaşmaları serbest dolaşım ve ticaretin sürekliliği için iki devlet tarafından yeniden tanınacaktı.

111 BOA, A.DVN. DVE.d., No: 59/3, s.31-35; BOA, A.DVNS. NMH.d.,No:4, s.61-64; BOA, A.DVNS. NMH.d., No:9, s.225-229; A.Vasif Efendi, a.g.e., s.83-84 (175-177); *Muâhedât Mecmûası*, III, s.156-162.

112 NA, LPA, Reference: HL/PO/JO/10/7/898, s.683-685.

113 NA, LPA, Reference: HL/PO/JO/10/7/898, s.683-696.

114 Karlofça Antlaşması'ndan Zıştovi Antlaşması'na kadar taraflar arasında yapılan antlaşmalar, verilen temessükler ve senetler için bkz. BOA, HAT, 1431/58588 (10 Ca 1205/15 Ocak 1791).

115 2 Mart 1741 tarihinde yapılan ve Belgrad Ahitnamesi'ni tefsir ve izah eyleyen muahededir.

Madde 4¹¹⁶ : Avusturya, Osmanlı'nın dostça tutumuna karşılık *status quo*'ya uygun biçimde savaşta ele geçirdiği toprakları, şehirleri, kaleleri ve hisarları onaracak ve Osmanlı'ya ait askeri mühimmatla birlikte iade edecekti. Bu durum Eflak ve Boğdan'daki yerler için de geçerli olacaktı.¹¹⁷

Madde 5¹¹⁸: Genel adı La Raya olan Hotin Kalesi ve semti boşaltılacak, restore edilerek Osmanlı'ya iade edilecekti. Fakat sözü edilen kale ve semt Rusya barışı imzalanana kadar Avusturya'da kalacak ve Avusturya, Rusya'yı dolaylı veya dolaysız hiçbir şekilde desteklemeyecekti. İngiliz kayıtlarında Hotin Kalesi'nin genel adının La Roya olduğu belirtilmiş olmasına karşın Osmanlı kayıtlarında böyle bir ifade bulunmamaktadır.

Madde 6 : Onay imzaları atıldıktan sonra iki devlet arasındaki eski sınırlar yeniden çizilecek, Eflak ve Boğdan'ın beş bölgesi¹¹⁹ için bu işlem 30 gün içerisinde yapılacaktı. *Status quo* kapsamında Bosna, Sırbistan, Burg, Eski Osova ve civar bölgelerdeki sınırların çizilmesi Belgrad Antlaşması'nın 13. maddesine göre yapılacaktı. Yukarı Unna bölgesi sınırları da 60 gün içerisinde yeniden gözden geçirilecekti. Belirtilen süreler kalelerin tamiri ve askeri mühimmatın kaldırılması için gereklidir.

Madde 7¹²⁰: Osmanlı tebaasından olan tüm mahkûm, tutsak ve rehin askerler serbest bırakılıp Ruscuk, Vidin ve Bosna'daki yetkililere teslim edile-

116 Bu madde bir yıl sonra yenilenmiştir. Bkz. BOA, C. HR, 122/6094 (17 Za 1206/7 Temmuz 1792).

117 "Devlet-i imparatoriyyeniñ iki yüz iki senesi cemâziye'l-evvelisiniñ ikisinde cârî istatüsko istirkat esâs makbûline tarafeynden dahi her şey tatbîk ve Devlet-i 'Aliyye'niñ mu'âmele-i dostu ve hakâniyyetine kâmilen mukâbele ve tevâfuk zımında ta'ahhüd eder ki işbu seferde imparator-i müşârun-ileyhiñ 'askerile istilâ olunan cemî' memâlik ve arâzi ve kilâ' ve şehirler ve palankaları her kangı ism ü şöhret ile meşhûr iseler bi'l-cümle Eflak memleketi ve Nemçe 'askeriniñ zabtında olan Boğdan kazâları dâhil olarak kâmilen ve bilâ-taksîm Devlet-i 'Aliyye'ye tahliye-i terk ve redd ve teslim ve sâlifü'z-zikr biñ iki yüz iki senesi cemâziye'l-evvelisiniñ ikisi târîhinde iki devleti tefrîk eyleyen hudûd kadîmeyi... ifâ eyleye ve istilâ olunan Devlet-i 'Aliyye'niñ kilâ' ü bukâ' ve palankalarını hîn-i istilâda derûnlarında mevcûd Devlet-i 'Aliyye'niñ ..ya' nî top emsâli âlât-ı harbiye-i seferiyyeleri bulundukları hâl üzere redd ve teslim eylemeği ta'ahhüd ider." Bkz. BOA, A.DVN. SDVE. d., No:59/3, s.32; Her iki arşivdeki kayıtlara bakıldığında dördüncü maddede anlamca herhangi bir farklılığın ve çelişkinin olmadığı görülecektir.

118 "Hotin kal'ası ve ahâdd-ı nâss beyninde re'âyâ ta'bîr ile meşhûr olan kazâsı kilâ-ı sâ'irede bi't-terâzi kabûl olunan şurût üzere Devlet-i'Aliyye ile Rusya devleti beyninde müsâlaha-i 'akd olınup devlet-i mezkûre tarafından zabt olunan arâziniñ tahliyyesiçün vaz' ü ta'yîn olunacak müddet-i sarîh zarfında Devlet-i 'Aliyye'ye tahliye-i terk ve redd ve teslim oluna. Ol-vabte dek kal'a-yı mezkûre kazâsıyla ma'ân Nemçe devletiniñ yedinde bî- taraf olarak emâneten mahzûz olup fimâ-ba'd işbu muhârebeye müdâhale etmeyerek Nemçe Devleti Devlet-i 'Aliyye 'aleyhine vechen mine'l-vücûh zâhiren yâhûd bi'l-vâsita bir dürlü hareket ile Rusya Devleti'ne imdâd ü i'ânet eylemeye" Bkz. BOA, A.DVN. SDVE. d., No:59/3, s.32

119 Boğdan'da terk edilecek beş kazanın emaneten Avusturya'ya bırakılma düşüncesi Abdullah Efendi'ye yazılmış ve bazı tahminlerde bulunulmuştur. Bkz. BOA, HAT, 194/9556 (29 Z 1206/18 Ağustos 1792).

120 Bu madde bir yıl sonra düzenlenmiştir. Bkz. BOA, C. HR, 122/6094 (17 Za 1206/7 Temmuz 1792).

Gazi

Akademik
Bakış

277

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

cekti.¹²¹ Buna karşılık Bosna Lortlarının elinde bulunan Avusturya vatandaşları da aynı şekilde iade edilecekti. İki aylık süre zarfında her iki devlette bulunan savaş tutsakları ve köleler yaş, cinsiyet ve durumları ne olursa olsun ve her nerede bulunurlarsa bulunsunlar köle olarak kullanılamayacak ve karşılıklı teslim edileceklerdi.¹²² Ancak gönüllü şekilde din değiştirenler bu kapsamın dışında bırakılacaktı.

Madde 8: İki devletin vatandaşları, savaş esnasında veya savaştan önce karşı tarafın topraklarına göç etmiş ve durumu yetkililere bildiren uyumlu bir şekilde yaşıyorlarsa orada yaşamaya devam edecek ve taraflar onları geri dönmeye zorlamayacaktı. Sığındıkları devlet onlara eşit haklar tanıyacak, hem yeni hem de vatandaşı oldukları eski devletteki toprakları onların olmaya devam edecekti.

Madde 9: Taraflar ticari münasebetlerini yenileme arzusundadır. Bu anlamda Belgrad Antlaşması'nın 17.¹²³ ve Pasarofça Antlaşması'nın 18.¹²⁴ maddelerinin savaş esnasında ihlal edilmesi nedeniyle mağdur olmuş tüccarlar, devletten yardım isteme hakkına sahip olacak ve mağduriyetleri en hızlı şekilde hiçbir mazeret gösterilmeden giderilecekti.

Madde 10: Alınan kararlar derhal iki devletin sınırlarında bulunan yetkililere iletilmelidir. Bu kararların hayata geçirilmesi toplumsal huzur, iyi komşuluk ilişkileri ve sınırların bütünlüğü için zorunludur. Taraflar arasında yapılmış anlaşmaya göre zararların giderilmesi, suçluların işledikleri suça göre cezalandırılması dostluk ve barışın sağlanması açısından gereklidir.¹²⁵ Bu madde her iki ülkenin arşiv kayıtlarına benzer ifadelerle geçmiştir.

121 Zıştovi Antlaşması'ndaki savaş esirlerinin durumuyla ilgili bkz. Will Smiley, "The Rules of War on the Ottoman Frontiers: An Overview of Military Captivity, 1699-1829" *Empires and Peninsulas*, s.69-70.

122 Avusturya bir türlü bu maddeye razı gelmediğinden Osmanlı, on beş yaşından küçük olan bütün kadın, erkek ve çocukların (Müslüman olup istintak ve sicillere kaydolmuş kişiler de dâhil) teslim olunacağı şeklinde yeni bir düzenleme yapmıştı. Bkz. BOA, HAT, 222/12426/D (14 Ra 1207/30 Ekim 1792); BOA, HAT, 222/12426/E (14 Ra 1207/30 Ekim 1792).

123 Husumete uğrayan tüccarların malları hangi cinsten olursa olsun tanzim edilecek, tüccarların emin ve salim yerlerine ulaşmaları sağlanacaktı. Bkz. Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, C.I, TTK Yay., Ankara 1953, s.89.

124 Taraflar arasında gidip-gelen görevlilere protokol kuralları çerçevesinde davranılacak ve güvenlikleri sağlanacaktı. Bkz. Erim, a.g.e., s.89.

125 "İki devletin hudûdunda me'mûr olan vülât ve kumandânlara mutlaka nizâm ü intizâmîñ ifâsını hudûdda asâyîş ve hüsn-i hem-civârı ve tarafeyn me'mûrları ma'rifetiyle ibkâ olunan sınırları vechen mine'l-vücûh tedbîl ü tağyîr olunmayup vikâye olunmalarını ve nehb ü gâret vesâ'ir güne tecâvüzleriñ men'ini ve devleteyn beyninde cârî olan 'uhûda mebnî kavâ'id ve nizâm-ı sâbık üzre hareket olunarak zarar ve hasâr vukû'ında iktizâ edenlerden tazmîn ü tahsîl olunmasını nâtik ve kendüleri mes'ûl olacaklarını şâmil ekîd ü şedîd evâmîr-i şerîfe ile tenbîh ü te'kid ve müteñnebbih olmayanlarıñ töhmet ve cürmlerine göre te'dîblerine ihtimâm ü mübâderet oluna". Bkz. BOA, A.DVN. SDVE. d., No:59/3, s.33.

Madde 11¹²⁶: İki ülkenin vatandaşlarına da karşı devletin topraklarında seyahat edebilme ve nehirlerinden geçebilme izni verilecek ayrıca taşıdıkları malların güvenliği 2.ve 3. maddelerde belirtildiği şekilde sağlanacaktır.

Madde 12: Osmanlı topraklarında bulunan Hıristiyan dinine mensup rahipler ve tarikatlar korunacak, kiliseler tamir edilecekti. Kişi özgürlüğü, ibadet serbestliği, Kudüs ve diğer bölgelerdeki kutsal yerler de aynı şekilde korunacaktı. Bu konuda Belgrad Antlaşması'nın 9. maddesi¹²⁷ ile bugüne kadar konuyla ilgili yapılan antlaşmalar ve yayımlanan fermanlar esas alınacaktır.¹²⁸

Madde 13¹²⁹: Tahta yeni sultanlar geçtiğinde taraflar birbirlerine elçiler gönderip haber verecekti. Bu elçiler seremoni ile karşılanacak, onurlandırılacak ve iyi misafir edilecekti. Osmanlı Devleti elçilere eşlik eden memurlara, misafirlere ve hizmetçilere de aynı özeni gösterip güvenliklerini en iyi şekilde sağlayacaktı.

Madde 14: Antlaşmanın iki orijinal ve birbiriyle uyumlu kopyası Fransızca ve Türkçe olarak düzenlenip iki devletin yüksek mahkemelerine iletilecek ve 40 gün içerisinde taraflar imzaladıkları kopyaları birbirlerine göndereceklerdi.

On dördüncü maddeden sonra şu ifadeler yazılarak Zıştovi Antlaşması'na dair kayıtlar sonlandırılmıştı. *"Bizler Büyük Britanya kralı, Prusya kralı ve Birleşik Eyaletler kralı adına tam yetkilendirilen ve barış için ara bulucu görevi üstlenen elçiler olarak deklare ederiz ki yukarıda belirtilen ve Avusturya ile Osmanlı arasında imzalanan barış*

126 Cezayir-i Bahr-i Sefid'de bulunan görevlilere yazılan hükümde anlaşmanın on birinci maddesi hakkında bilgi verilmiş ve önceki anlaşmaları esas alıp gümrük vergisi dışında talepte bulunmamaları istenmişti. Bkz. BOA, C. DH, 202/10058 (29 Ra 1206/26 Kasım 1791).

127 Zıştovi Antlaşması'nın on ikinci maddesiyle benzerdir. Bkz. Erım, a.g.e., s.86.

128 "Devlet-i 'Aliyye memâliğinde Hazret-i 'İsâ dîninde olan lâ-teyn râhibleri ve tâbi' olan kimesneler icrâ-yı âyîn ve kenîsâlarının ta'mîr ü termîmine ve vikâyesi ve Kudüs-i Şerîf vesâ'ir ziyâret-gâhlarına varıp gelmelerine ve himâyet ü sıyânetlerine dâ'iren istatüsko-yı istirkat-ı kâ'idesine binâ'en gerek Belgrad 'ahd-nâmesiniñ tokuzuncu mâddesiyle mezheb-i mezkûre müsâ'ade olunan imtiyâzâtı ve gerek ba'dehu şeref-südüd eden evâmîr-i münîfe ve senedât-ı sâ'ire-i şehen-şâhî teccîd ve ifâ olunalar". Bkz. BOA, A.DVN. SDVE. d., No: 59/3, s.33.

129 "Gerek işbu müsâlahâ-yı mübârekeniñ vesîle-i hayriyyesiyle ve gerek şevketlü kerâmetlü mehâbbetlü 'azametlü pâdişâh-ı kiti-yi sitân ve 'âlem-penâh ve şeh-r-yâr-ı tâc-bahş-ı sitâre-siyâh velî-ni'metimiz efendimiz hazretleriniñ taht-ı 'âlî-i baht-ı mevrûslarına cülûs-ı meymenet-me'nûslarını ve haşmetlü miknetlü Roma imparatoru cenâblarınıñ hasbe'l-verâse 'âric-i erîke-i hükümdârî olduğunu ihbâr vesîlesiyle cânibinden orta elçiler irsâl oluna ve mümâ-ileyhim elçileri hakkında devleteynde cârî ve mu'tâd olan rûsüm ve teşrîfât ve ikrâm icrâ oluna istatüsko iskirt üzre hukûk-ı milele 'â'id olan cemî' imtiyâzât haklarında cârî olup mer'î olan 'uhûd ü şurût mantûkunca rûtbelerine 'â'id olan müsâ'dât-ı sâ'ire ile kâm-yâb olalar. Ve 'Atebe-i 'Aliyye'de Nemçe imparatoru cenâblarınıñ orta elçisi halefleri hakkında dahi rûtbelerine tefâvütine nazar olunarak teb'a ve hademe ve müte'allikleri ve hâneleri hakkında dahi kezalik cârî olalar. Ve devlet-i imparatoriyeden iyâb ü zehâb eden kable's-sefer soyulanlarıñ Devlet-i 'Aliyye emvâl-i mağsûbeleriniñ zarfûri tahsilin icâb edecek cemî' esbâb ve vesâ'ili müsâmaha ve ağmâz etmeyeceğinden mâ-'adâ fimâ-b'd kuryelerin emnen ve sâlimen iyâb ü zehâbları kâr-ger-i te'sîr olacak vechile iktizâ eden nizâmı icrâ eyleye". BOA, A.DVN. SDVE. d.,No:59/3, s.33-34.

Gazi

Akademik Bakış

279

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

*antlaşmasının tüm maddelerini şartları ve koşullarıyla birlikte kabul edip kendi ellerimizle imzalayıp mühürledik. 4 Ağustos 179' de Sistovo'da imzalanmıştır.*¹³⁰

VI- Zıştovi Antlaşması'na Karşı Osmanlı Devleti'nin Tutumu

Zıştovi Antlaşması'nın imzalanmasıyla Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında devam eden savaş sona ermişti. Bu savaşın bitmesi özellikle Balkanlar'ın batı kısmında kalıcı değişimlere yol açmış, o döneme kadar bölgede etkili olmayan din ve ulusalcılık ideolojik boyutta ortaya çıkmaya başlamıştı.¹³¹ Osmanlı Devleti, Eski Orsova arazisinden Czerna'ya kadar olan Unna suyunun sol yakasındaki topraklarını kaybetmişse de¹³² bu savaşta elinden çıkan tüm topraklarını geri almıştı.¹³³

Osmanlı-Avusturya arasında 265 yıl süren fiili ilişkilerin son safhasında imzalanan Zıştovi Antlaşması, bu ilişkilerin çalkantılı hallerini önemli oranda sonlandırmış, iki ülke arasında daha uzun vadeye yayılan ortaklıkların bir anlamda başlangıcını oluşturmuştur. Bu antlaşmadan sonra iki ülke arasında yeni bir savaş durumu yaşanmamış, dostluk temelli gelişen ilişkiler uzun süreye yayılmıştır. Bu süreçte Rusların, Balkanlar'daki Slav ve Ortodoks tebaa üzerindeki nüfuzu, burada yaşayan milletlerin milli davalarını Rusya'nın yardımıyla başarıya ulaştırma gayretleri Osmanlılar gibi sınırları içerisinde Slav unsurlara sahip olan Avusturya'yı da tehdit etmekteydi. Rusya'nın Güneydoğu Avrupa'daki Slav unsurları kullanarak hâkimiyet ve nüfuz alanını genişletmesinin engellenmesi Avusturya ile Osmanlı arasında siyasi bir kader birliği meydana getirmişti. Bu kader birliği temelinde oluşan dostluk ilişkileri, XIX. yüzyıl boyunca gelişerek devam etmiş ve XX. yüzyılın başlarındaki Birinci Dünya Savaşı'nda iki devletin ittifak kurmasına ortam hazırlamıştı. Belirtilen dönem içerisinde Avusturya, Osmanlı Devleti'nin hayata geçirdiği dış politikasını desteklemiş, Osmanlı devlet adamlarının giriştikleri reformlar dâhil neredeyse her konuda onun lehine bir tutum sergilemişti.¹³⁴

Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti'nin uzun süredir iki cephede sürdürdüğü mücadelenin en azından Avusturya cephesi kapanmış, Osmanlı Devleti gücünü ve enerjisini Rusya ile ilgili çatışmalara ayırmıştı. Antlaşmanın imzalanmasından kısa süre sonra Anadolu Valisi ve Eflak Seraskeri Vezir Mahmud Paşa'ya bir hatt-ı hümayun yazılarak Yusuf Paşa'yla haberleşip teslim olunacak beş Boğdan kazasının zapt edilip Rus taarruzundan muhafazası istenmişti.¹³⁵Bilindiği üzere, XVIII. yüzyılın son çeyreğinde başlayan Osmanlı-

130 NA, LPA, Reference: HL/PO/JO/10/7/898, s.695-696.

131 Bronza, a.g.m., s.62.

132 Koçu, a.g.e., s.112.

133 Mehmet Alaadin Yalçınkaya, "III. Selim ve II. Mahmud Dönemleri Osmanlı Dış Politikası", *Türkler*, XII, (ed. Güler Eren), Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s.631.

134 Beydilli, "Avusturya", s.175; Yalçınkaya, a.g.m., s.631; Kurtaran, a.g.m., s.411-412.

135 BOA, C. HR, 38/1885 (29 Z 1205/ 29 Ağustos 1791).

Rus ve Avusturya savaşları harp hazırlıklarının eksikliği, mali durumun bozukluğu, siyasi durumun iyi idare edilememesi, ordunun eğitimsiz, disiplinsiz, ikmal ve geri hizmet işlerinin noksan olması gibi nedenlerle çok başarılı geçmemişse de en az zararlı şartları taşıyan antlaşmalarla sonuçlanmıştı.¹³⁶

Zıştovi Antlaşması yalnızca Avusturya ile olan savaşı bitirmemiş aynı zamanda Rusya'yla devam eden savaşın sonuçlanmasına da zemin hazırlamıştı. Zira Osmanlı Devleti'ne oranla ekonomik ve askeri açıdan daha iyi durumda olan Rusya, değişen Avrupa siyasi dengeleri karşısında tedirgin olmuş ve daha fazla tepki çekmemek adına 1792 yılında Osmanlı ile Yaş Antlaşması'nı imzalamıştı. Böylece Osmanlı-Rus savaşı da sona ermiş oldu.¹³⁷

Zıştovi Antlaşması imzalandıktan sonra Osmanlı murahhaslarının gösterdiği sadakat ve hizmetten dolayı Abdullah Efendi'ye senelik on kese, İsmet İbrahim Bey'e senelik beş kese ve İstanbul payesi, Durri Mehmet Efendi'ye senelik beş kese ihsan olunmuştu.¹³⁸ Aynı şekilde antlaşmanın imzalanması için oldukça emek sarf eden Prusya elçisine ve onun maiyetine bulunan kişilere de hilat ve hediyeler verilmişti.¹³⁹ Padişah III. Selim, antlaşma sürecinde Avusturya'nın gösterdiği iyi niyet, dostluk ve anlayıştan memnun kalmış¹⁴⁰ ve bu memnuniyete istinaden Herbert vasıtasıyla II. Leopold'a hediye gönderilmesi gündeme gelmişti.¹⁴¹ Bütün bunlarla beraber sürece dâhil olan bütün elçilere verilen hediyeler göstermektedir ki Osmanlı Devleti bu antlaşmadan oldukça memnun kalmıştı. Çünkü Osmanlı Devleti'nin savaş sonrasında, savaş öncesi duruma dönme isteği bu antlaşmayla teyit edilmişti.

Zıştovi Antlaşması'nın 13. maddesi gereği, iki devlet arasında dostluğun tesis edilmesi amacıyla Dergâh-ı âlf yeniçerileri kâtibi ve tecrübeli devlet adamı Ratib Efendi, orta elçi sıfatıyla Viyana'ya görevlendirilmişti.¹⁴² Padişahın mektubu ve hazineден verilmesi adet olan emanet eşyaların İstanbul'da teslim edilmesi gelenek iken sırf tatsız bir hadiseye meydan vermemek için sefaret emanetleri Ratip Efendi'ye Silistre'de teslim edilmişti. Leopold'a gönderilecek hediyeler, murassa' sorgu ve kemervat takımından meydana gelip yaklaşık 225.000 kuruş değerindeydi. Ancak Herbert'in, Şumnu'ya boş gelmesi üzerine Ratib Efendi'ye verilen hediyeler geri alınmış sadece III. Selim'in nâme-i hümayunu bırakılmıştı.¹⁴³

136 Beydilli, "Avusturya", s.175; Bozkurt, a.g.m., s.120.

137 Mehmet Alaadin Yalçınkaya, "XVIII. Yüzyıl: Islahat, Değişim ve Diplomasi Dönemi (1703-1789)", *Türkler*, XII, (ed. Güler Eren), Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s.508; Uzunçarşılı, a.g.e., s.585.

138 BOA, HAT, 192/9411 (29 Z 1206/18 Ağustos 1792).

139 BOA, C. HR, 129/ 6417 (16 Ca 1205/21 Ocak 1791).

140 BOA, HAT, 1205/47276/ R (29 Z 1206/18 Ağustos 1792).

141 BOA, HAT, 194/9553 (29 Z 1206/18 Ağustos 1792).

142 Bayram, a.g.t., s.864-865.

143 Abdullah Uçman, "III. Selim'in Viyana Elçisi Ebûbekir Râtib Efendi'nin Nemçe Sefâretnâmesi", *Nizâm-ı Kâdim'den Nizâm-ı Cedid'e III. Selim ve Dönemi*, (ed. Seyfi Kenan), Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2010, s.629.

Antlaşmanın genel olarak toprak dağılımı, kalelerin ve şehirlerin imarı ve içindeki insanların yeniden olağan hayatlarına dönmesi temelinde yürütüldüğü anlaşılrsa da, bu antlaşmanın özellikle üçüncü ve dokuzuncu maddeleri ticari ilişkilerin sürdürülmesi ve özellikle serbest ticaretin tehlikeye atılmaması için de düzenlemeler içerdiğini göstermektedir. Bu yönüyle anlaşma aslında yükselen ticari burjuvazinin çıkarlarını önceleme ve hedeflemektir. Bu maddelerin daha çok Avusturya tüccarlarını kapsayacak şekilde düzenlenmesi Avusturya'daki tüccarların etkinliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Yani üçüncü ve dokuzuncu maddelerdeki ticari ilişkileri önceleyen içeriğin Avusturyalı tüccarlar için dile getirilmesi aslında iki ülke içerisinde kimlerin daha etkili olduğunun ipuçlarını vermektedir. Öyle anlaşılıyor ki, Avusturya'da tüccarların devlet üzerindeki etkisi daha yoğundur ve güvenli ticaret yapma haklarını korumak için devleti bu antlaşmada zorlamışlardır.

SONUÇ

XVIII. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı Devleti, siyasi, askeri ve ekonomik alanlarda oldukça zayıflamış, bunun sonucunda birçok toprağını da kaybetmişti. Bu yüzyılın başında Prut Antlaşması ile kaybettiği bazı toprakları geri alan Osmanlı Devleti, Avrupa'da eski gücünü yeniden kurabileceğine inanmıştı. Bu inanca ve gelişen siyasi hadiselerle bağlı olarak Rusya'ya kaptırdığı Kırım'ı geri almak için Ağustos 1787'de bu devlete savaş açmıştı. Bu tarihten yaklaşık altı ay sonra Avusturya'nın, Rusya'nın yanında savaşa gireceğini açıklamasıyla Avusturya'ya da savaş açmış böylece iki cephede birden savaşmak zorunda kalmıştı.

Osmanlı Devleti, 1787-1792 savaşlarında özellikle Rus cephesinde önemli topraklarını kaybetmişti. Savaş sırasında önce İsveç'le sonra da Prusya'yla ittifak anlaşması imzalayarak müttefik arayışına girmişti. Prusya'nın müttefiklik anlaşmasına dayanarak Avusturya sınırına asker yığması ve Avusturya'nın Yergöğü Muharebesi'nde başarısız olması bu devlette Osmanlı ile barış yapma düşüncesi oluşturmuştu. Avusturya, Reichenbach'da Prusya ve onun müttefikleriyle bir araya gelince Osmanlı-Avusturya barış görüşmelerinin yolu açılmış oldu.

30 Aralık 1790 tarihinde resmen başlayan barış görüşmeleri tahmin edildiğinden daha uzun sürmüş ve tartışmalı görüşmelerin ardından 4 Ağustos 1791 tarihinde Zıştovi Antlaşması imzalanarak yaklaşık üç buçuk yıldır devam eden Osmanlı-Avusturya savaşına son verilmişti.

Avusturya bu antlaşmadan beklediği kadar kazanç sağlayamamıştı. Çünkü ticaret anlamında yeni hiçbir şey elde edememiş sadece daha önce yapılmış anlaşmaların geçerliliğini onaylanmıştı. Ayrıca savaş süresi boyunca elde ettiği toprakları iade etmek zorunda kalmış, dolayısıyla topraklarını genişletme arzusu bu antlaşmada karşılık bulamamıştı. Barış görüşmeleri süresi içinde ısrarlı şekilde devam ettirdiği Belgrad Antlaşması'ndan savaş ilanı tarihine kadar iki devlet arasında yapılmış bütün anlaşmaların barışa dâhil edilmesi ön koşulundan ve başta Eflak ile Boğdan'da konsolosluk açılması gibi birçok talebinden vazgeç-

Görüş

mişti. Yalnızca bütün savaş esirlerinin serbest bırakılması, kendi topraklarına savaş süresince yerleşen Osmanlı vatandaşlarının Avusturya tebaası kabul edilmesi, Osmanlı tebaası olan Katoliklerin korunması, Eski Orsova ve Unna bölgesindeki bazı toprakların alınması gibi sınırlı kazançlarla yetinmeye çalışmıştı.

Zıştovi Antlaşması'nın imzalanması Osmanlı Devleti'nin beklentilerini büyük oranda karşılamıştı. Çünkü Osmanlı Devleti, Avusturya'nın bu savaş sırasında işgal ettiği bütün topraklarını geri almış ve ticari anlamda yeni tavizler vermek durumunda kalmamıştı. Ayrıca bu antlaşmanın imzalanmasıyla iki cepheleli savaşın askeri ve ekonomik yükünden kurtularak bütün dikkatini Rusya cephesine vermişti. Bu sırada Avrupa'da meydana gelen gelişmelerin etkisiyle kısa süre sonra Rusya'yla da Yaş Antlaşması'nı imzalanmıştı.

Ağırlıklı olarak Osmanlı belgelerine dayalı bir şekilde hazırlanan bu çalışma göstermektedir ki gerek Osmanlı gerek İngiliz Arşivi'nde antlaşma maddelerine dair tutulan kayıtlar bazı ifade farklılıkları dışında herhangi bir farklılık göstermemektedir. Bu durum, dönemseller ilişkilerin antlaşmalara yansıyan yanlarının önemli oranda tutarlı bir bütünlük oluşturduğunu göstermektedir. Üçüncü bir göz olarak antlaşmaya dâhil olan İngilizlerin belge toplayıcılığına da işaret edebilecek bu durum, aslında yazılı kayıtlara verilen önemin de bir göstergesidir. Dönemin bütün ülkelerinin bu özeni gösterip göstermediğinden bağımsız olarak, İngilizlerin XVIII. yüzyılda kendi idari coğrafyası dışında kalan ve kısmen uzak sayılabilecek alanlara çok önceden başlamış olan ilgisinin devam ettiği söylenebilir. İngilizlerin giderek doğuya kayan bu ilgisi muhtemelen deniz aşırı ülkelerle ticari ilişkilerini geliştirme eğiliminden kaynaklıdır. Bu antlaşma maddelerinin İngiliz belgelerine de bakılarak okunmasının tarih çalışmalarına belki de dolaylı katkılarından biri budur.

Önceden vurgulandığı gibi, bu antlaşmanın iki maddesinin ticari faaliyetleri teyit etmeye yönelik olması o dönemde devlet-sınıf ilişkilerini de kısmi olarak anlamamıza yardımcı olmaktadır. Avusturya tüccarlarının güvenli ticaret yapmasını önceleyen bu maddeler, Avrupa'da yükselen ticari burjuvazinin Avusturya'da da giderek palazlandığının göstergesi şeklinde değerlendirilebilir. Nitekim Avusturya imparatorunun savaşı sonlandırma arzusunun temelinde Fransız Burjuva Devrimi'nin kendi ülkesine sıçrama ihtimaline ilişkin duyduğu kaygının varlığı da bu iddiaya destek sağlar niteliktedir. Dolayısıyla bu çalışma aslında antlaşma belgelerinden yola çıkarak ülkelerin savaş ve barış ilişkilerinde dönemseller toplumsal gelişmelerin arka plandaki etkisini görece aralama yönünden de tarih alanına kısmen katkı sağlayabilecektir.

KAYNAKLAR

I-Arşiv Belgeleri¹⁴⁴

Ali Emiri Tasnifi, Sultan Selim III, (AE. SSLM. III)

144 Belgelerin künyesi metin içerisinde verilmiştir.

Gazi

Akademik
Bakış

283

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

Cevdet Askeriye (C. AS)
Cevdet Dâhiliye (C. DH)
Cevdet Hariciye (C. HR)
Cevdet Tasnifi Saray Evrakı (C. SM)
Hatt-ı Hümayun (HAT)
İbnülemin Hariciye (İE. HR)
Mühimme Defteri (A. DVNS. MHM. d.)
Mühimme-i Asâkir (A. DVNSASK. MHM. d.)
Nâme-i Hümâyün Defteri (A. DVNS. NMH. d.)
National Archives, London Parliamentary Archives (NA, LPA.)
Nemçe Ahitname Defteri (A. DVN. SDVE. d.)
Yabancı Arşiv Bulgaristan (YB.04)

II- Kaynak Eserler

Ahmed Câvid, *Hadîka-i Vekâyi'*, (haz. Adnan Baycar), TTK Yay., Ankara 1998.
Ahmet Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, IV, Matbaa-i Osmaniye, İstanbul 1309.
Ahmet Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, V, Matbaa-i Osmaniye, İstanbul 1309.
Ahmet Vasıf Efendi, *Mehâsinü'l- Âsâr ve Hakaikü'l- Ahbâr*, (H. 1203-1209), Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Kısmı, Nr. 608.
Âşikpaşazade, *Âşikpaşazade Tarihi*, (haz. Kemal Yavuz, M. A. Yekta Saraç), K Kitaplığı Yay., İstanbul 2003.
Enveri, *Düsturnâme*, (nşr. M. H. Yınanç), İstanbul 1928.
Gazavât-ı Sultan Murâd b. Mehemed Hân, (nşr. Halil İnalçık, Mevlûd Oğuz), TTK Yay., Ankara 1989.
Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't- Tevârih*, C. I, (haz. İsmet Parmaksızoğlu), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1974.
Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, C. II, (haz. İsmet Parmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1992.
Kamil Paşa, *Devlet-i Aliye-i Osmaniye II*, Matbaa-i A. İhsan, İstanbul 1327.
Mehmed Said Galib, *Mükâleme Mazbatası*, C. I, İstanbul 1854.
Mehmed Neşrî, *Cihânnümâ*, (haz. Necdet Öztürk), Çamlıca Yay., İstanbul 2008.
Muâhedât Mecmûası, I, TTK Yay., Ankara 2008.
Muâhedât Mecmûası, III, TTK Yay., Ankara 2008.
Mustafa Nuri Paşa, *Netâyic ül-Vukuât*, IV, İstanbul 1307.
Oruç Beğ, *Oruç Beğ Tarihi*, (haz. Necdet Öztürk), Çamlıca Yay., İstanbul 2008.

Görüş

III-Araştırma ve İncelemeler

ACAR, Kezban, *Başlangıçtan 1917 Bolşevik Devrimi'ne Kadar Rusya Tarihi*, Nobel Yay., Ankara 2004.

ACAR, Kezban, *Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne Rusya*, İletişim Yay., İstanbul 2014.

ARMAOĞLU, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914*, Timaş Yay., İstanbul 2013.

BARAMOVA, Maria, "Seen Through Zedlers Eyes: The 18.Century Habsburg-Ottoman Conflict and the Early Modern Encyclopaedic Knowledge", *Empires and Peninsulas, Southeastern Europe between Karlowitz and the Peace of Adrianople 1699-1829*, (ed. Palamen Mitev vd.), Berlin 2010, s. 95-105.

BAYRAM, Ü. Filiz, "Enverî Târîhi: Üçüncü Cild (Metin ve Değerlendirme)", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

BEYDİLLİ, Kemal "Zıştovi Antlaşması", *DİA*, C.44, İstanbul 2013, s.467-472.

BEYDİLLİ, Kemal, "Avusturya", *DİA*, C. 4, İstanbul 1991, s. 174-177.

BEYDİLLİ, Kemal, "III. Selim", *DİA*, C. 36, İstanbul 2009, s. 420-425.

BEYDİLLİ, Kemal, "İsveç", *DİA*, C. 23, İstanbul 2001, s. 407-414.

BEYDİLLİ, Kemal, "Prusya", *DİA*, C. 34, İstanbul 1991, s. 354-358.

BEYDİLLİ, Kemal, *1790 Osmanlı-Prusya İttifâkı (Meydana Gelişi-Tahlili-Tatbiki)*, İstanbul Üniversitesi Yay. No: 3264, İstanbul 1984.

BEYDİLLİ, Kemal, *Büyük Friedrich ve Osmanlılar XVIII. Yüzyılda Osmanlı Prusya Mü-nasebetleri*, İstanbul 1985.

BOZKURT, Rıza, "1789-1792 Osmanlı-Avusturya ve Rus Savaşları; Zıştovi ve Yaş Antlaşmaları ile Bu Savaşlardan Alınan Dersler", *Askeri Tarih Bülteni*, Sayı: 21, Yıl: 11, Ankara 1986, s. 101-120.

BRONZA, Boro, "The Habsburg Monarchy and The Projects for Division of the Ottoman Balkans 1771-1788", *Empires and Peninsulas, Southeastern Europe between Karlowitz and the Peace of Adrianople 1699-1829*, (ed. Palamen Mitev vd.), Berlin 2010, s. 51-62.

ÇİÇEK, Kemal, "II.Viyana Kuşatması ve Avrupa'dan Dönüş (1683-1703)", *Türkler*, (ed. Hasan Celal Güzel vd.), Yeni Türkiye Yay., C.9, Ankara 2002, s. 746-764.

DANIŞMEND, İsmail Hamdi, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.IV, Türkiye Yay., İstanbul 1994.

DAVİD, Geza, "Budin", *DİA*, C. 6, İstanbul 1992, s. 344-348.

EMECEN, M. Feridun, "I. Kosova Savaşı'nın Balkan Tarihi Bakımından Önemi", *Kosova Zaferi'nin 600. Yıldönümü Sempozyumu Nisan 1989*, Ankara 1992, s.35-44.

EMECEN, M. Feridun, "Kosova Savaşları", *DİA*, C. 26, Ankara 2002, s.221-224.

EMECEN, M. Feridun, *Osmanlı Klasik Çağında Siyaset*, Timaş Yay., İstanbul 2011.

Gezi

Akademik
Bakış

285

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

- ERİM, Nihat, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, C.I, TTK Yay., Ankara 1953.
- GORYANOF, Sergey, *Rus Arşiv Belgelerine Göre Boğazlar ve Şark Meselesi*, (haz. A. Ahmetbeyoğlu, İ. Keskin), Ötüken Yay., İstanbul 2006.
- GÜRSEL, Haluk F., *Tarih Boyunca Türk-Rus İlişkileri*, Ak Yay., İstanbul 1968.
- H. AKSAN, Virginia, *Kuşatılmış Bir İmparatorluk Osmanlı Harpleri 1700-1870*, (çev. Gül Çağalı Güven), İş Bankası Yay., İstanbul 2017.
- HOSKİNG, Geoffrey, *Rusya ve Ruslar Erken Dönemden 21. Yüzyıla*, İletişim Yay., İstanbul 2011.
- İMBER, Colin, *Varna Savaşı*, (çev. Ayda Arel), Kitap Yay., İstanbul 2007.
- JORGA, Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, (çev. Nilüfer Epçeli), Yeditepe Yay., İstanbul 2005.
- KARAL, Enver Ziya, *Selim III'ün Hatt-ı Humayunları*, TTK. Yay., Ankara 1999.
- Katerine Tarihi*, (haz. Mehmet Mercan), Ankara 2010.
- KOÇAK, Zülfiye, "1787-1792 Osmanlı Rus Savaşında Değişen Dengeler ve Yaş Antlaşması" *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXXII /2, 2017, s. 459-490.
- KOÇU, Reşat Ekrem, *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar 1300-1290 ve Lozan Muahedesi*, Türkiye Matbaası, İstanbul 1934.
- KUMRULAR, Özlem, *Yeni Belgeler Işığında Osmanlı-Habsburg Düellusu*, Kitap Yay., İstanbul 2011.
- KURAT, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, TTK Yay., Ankara 1999.
- KURAT, Akdes Nimet, *Türkiye ve Rusya XVIII. Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşına Kadar Türk- Rus İlişkileri (1798-1919)*, TTK Yay., Ankara 2011.
- KURTARAN, Uğur, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Avusturya Siyasi İlişkileri", *Tarih Okulu Dergisi*, Mart 2014, Yıl 7, Sayı: XVII, s. 393-419.
- KURTARAN, Uğur, *Osmanlı Diplomasi Tarihinden Bir Kesit Osmanlı Avusturya Diplomatik İlişkileri (1526-1791)*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş 2006.
- KUZUCU, Serhat, "XVIII. Yüzyıl Son Çeyreğinde Osmanlı Avusturya Siyasi İlişkileri ve Ziştovi Antlaşması (II. Josef ve II. Leopold Dönemi)", *History Studies International Journal of History, Prof. Dr. Enver Konukçu Armağanı*, C. 4, Sayı: Özel Sayı, Yıl: 2012, s. 251-261.
- LEE, Stephen J., *Avrupa Tarihinden Kesitler 1494-1789*, (çev. Ertürk Demirel), Dost Kitapevi, Ankara 2004.
- MERAM, Ali Kemal, *Türk-Rus İlişkileri Tarihi*, Kitaş Yay., İstanbul 1969.

MOLNAR, Monika, "Karlofça Antlaşması'ndan Sonra Osmanlı-Habsburg Sınırı (1699-1701)", *Osmanlı*, (ed. Güler Eren), C.I.Y. Türkiye Yay., Ankara 1999, s.472-479.

ÖZCAN, Abdulkadir, "Karlofça Antlaşması", *DİA*, C. 24, İstanbul 2001, s. 504-507.

PEŠALJ, Jovan, "Early 18-Century Peacekeeping: How Habsburgs and Ottomans Resolved Several Border Disputes After Karlowitz" *Empires and Peninsulas, Southeastern Europe between Karlowitz and the Peace of Adrianople 1699-1829*, (ed. Palamen Mitev vd.), Berlin 2010, s. 29-42.

POLATÇI, Türkan- Alican Batmaz, "Doğu-Batı İmajı Gölgesinde Konstantinopolis ve Beç: XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı-Habsburg İlişkileri", *Gazi Akademik Bakış*, C.6, Sayı:12, Ankara 2013, s. 51-80.

POTEMKİN, Grigorii Aleksandrovich, *Memoirs of The Life of Prince Potemkin*, London 1812.

RAMBOUD, Alfred, *Russia*, II, (Translated by Leonora B. Lang), New York 1900.

SAVAŞ, Ali İbrahim, "Osmanlı Devleti İle Habsburg İmparatorluğu Arasındaki Diplomatik İlişkiler", *Türkler*, IX, (ed. Güler Eren), Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s. 555-566.

SAVAŞ, Ali İbrahim, "XVIII. Asırda Osmanlı Avusturya İlişkileri", *Askeri Tarih Bülteni*, Sayı: 32, Cilt:17, Ankara 1992, s. 23-54.

SAVAŞ, Ali İbrahim, *Osmanlı Diplomasisi*, 3F Yay., İstanbul 2007.

SCHWARCZ, Iskxa, "The Loyal Ally: Russian Troops in the Army of Eugene of Savoy as a Historical Problem", *Empires and Peninsulas, Southeastern Europe between Karlowitz and the Peace of Adrianople 1699-1829*, (ed. Palamen Mitev vd.), Berlin 2010, s. 43-50.

SERTOĞLU, Mithat, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C. V, TTK Yay., Ankara 2011.

SHAW, Stanford J., *Eski ve Yeni Arasında Sultan III. Selim Yönetiminde Osmanlı İmparatorluğu*, (çev. Hür Güldü), İstanbul 2008.

SHAW, Stanford J., *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, (çev. Mehmet Harmancı), E Yay., İstanbul 2008.

SMİLEY, Will, "The Rules of War on the Ottoman Frontiers: An Overview of Military Captivity, 1699-1829", *Empires and Peninsulas, Southeastern Europe between Karlowitz and the Peace of Adrianople 1699-1829*, (ed. Palamen Mitev vd.), Berlin 2010, s. 63-71.

STEPANEK, M.A.Petr "Zitvatoruk (1606) ve Vasvar (1664) Antlaşmaları Arasında Orta Avrupa'da Osmanlı Siyaseti", *Türkler*, (ed. Hasan Celal Güzel vd.), Yeni Türkiye Yay., C. 9, Ankara 2002, s. 730-737.

Gazi

Akademik
Bakış

287

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018

THOMSON, Glaby Scott, *Catherina The Great and The Expansion of Russia*, London 1947.

UÇAROL, Rifat, "1787-1791, 1792 Osmanlı- Rus, Avusturya Savaşları ve Sonuçları", *Doğuştan Günümüze İslam Tarihi*, C. XI, Çağ Yay., s.221-246.

UÇAROL, Rifat, *Siyasi Tarih (1789-2014)*, Der Yay., İstanbul 2015.

UÇMAN, Abdullah, "III. Selim'in Viyana Elçisi Ebûbekir Râtib Efendi'nin Nemçe Sefâretnâmesi", *Nizâm-ı Kâdim'den Nizâm-ı Cedîd'e III. Selim ve Dönemi*, (ed. Seyfi Kenan), TDV Yay., İstanbul 2010, s. 625-638.

UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, IV/I, TTK Yay., Ankara 1988.

YALÇINKAYA, M.Alaadin, "III. Selim ve II. Mahmud Dönemleri Osmanlı Dış Politikası", *Türkler*, XII, (ed. Güler Eren), Y. Türkiye Yay., Ankara 2002,s.629-659.

YALÇINKAYA, M.Alaadin, "XVIII.yy: Islahat,Değişim ve Diplomasi Dönemi (1703-1789)", *Türkler*,XII, (ed. Güler Eren), Y.Türkiye Yay.,Ankara 2002,s.479 511.

YILDIZ, Yusuf, *Osmanlı-Habsburg İlişkileri Kânûnî-Şarhken-Busbecq*, TTK Yay., Ankara 2013.

ZİNKEISEN, Johann Wilhelm, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, (çev. Nilüfer Epçeli), Yeditepe Yay, İstanbul 2011.

Extended Abstract

The actual relations with Austria that are references in Ottoman diplomacy as Beç or Nemçe had started when the Ottoman Empire seized the lands of Hungary following the 1526 Battle of Mohacs and Austria staked a claim on these lands. That is why; the Ottoman-Austria actual relations are examined in three periods with regard to politics and diplomacy. The first period continues from the Battle of Mohacs to the Treaty of Sitvatorok (1606). The Ottoman State was superior in all aspects during this period in comparison with Austria. The second period covers the period from the Treaty of Sitvatorok to the Treaty of Karlowitz (1699) and the two sides were diplomatically equal during this period. The reason why the two states agreed on their territorial integrity and the non-violability of borders was due to this equality. However, the militaristic superiority of the Ottoman State was still ongoing even though the relations were shaped as equal. The third period continued from the Treaty of Karlowitz when the Ottoman Empire lost all power on the whole of Hungary, Transylvania, Morea and Azov until the signing of the Treaty of Sistova during which the balance of power shifted and Austria became stronger than the Ottomans both in politics and military. During the third period, the Ottomans abandoned their aggressive policy due to the shifting balances thus enforcing a defensive and diplomatic policy.

The study that is based solely on Ottoman documents aims to examine the process leading to the Treaty of Sistova which can be identified as one of

Goş

the breaking points regarding the Ottoman-Austria relations and to understand how the relations before and after the treaty were shaped taking into consideration the historical background of this process. As is known, history writing is shaped mostly by documentary readings. These documentary readings sometimes require verification in which case the comparison of the documents becomes an important tool for crosschecking the period. When considered from this perspective, the items of the Treaty of Sistova were compared from British documents and Ottoman documents thereby examining whether there were any differences in archive documents or not. To put it more clearly; the objective was to evaluate a cross-section of the historical relationship between Ottomans-Austria based on how the items of the Treaty of Sistova are included in the Ottoman and British archive documents. Hence; in this study it was first explained why the relationship between Ottomans-Austria became tense, after which it was examined whether there are any differences between the items of the Treaty of Zistova in both archive documents and finally the course of the Ottoman-Austria relations were evaluated following this treaty.

Gazi

Akademik
Bakış

289

Cilt 11
Sayı 22
Yaz 2018